

**В.М. Вареник
Ж.В. Піскова**

**ЕКОНОМІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ
ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ:
ПРАКТИКУМ**

В.М. Вареник
Ж.В. Піскова

**ЕКОНОМІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ ОСНОВИ
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ:
ПРАКТИКУМ**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Електронне видання

Дніпро
2024

УДК 338.24:65.012.32(075)
В 18

Рекомендовано до друку вченою радою
Університету імені Альфреда Нобеля
(протокол № 6 від 03 вересня 2024 р.)

Рецензенти:

Б.С. Шулюк - доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Західноукраїнського національного університету;
Н.О. Фісуненко - кандидат економічних наук, завідувач кафедри
аналітичної економіки та менеджменту
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Вареник В.М.

В 18 Економічні та фінансові основи управління підприємством: практикум. Навчальний посібник [Електронне видання] / В.М. Вареник, Ж.В. Піскова. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2024. – 89 с.

ISBN 978-966-434-587-0

Навчальний посібник «Економічні та фінансові основи управління підприємством: практикум» спрямований на формування практичних навичок з економічних та фінансових основ управління підприємством. Навчальний посібник складається з 9 тем, побудований відповідно до програми навчальної дисципліни «Економічні та фінансові основи управління підприємством», яка є однією з базових у контексті підготовки фахівців у сфері менеджменту бакалаврського рівня. Кожна тема містить тести, кейси для роботи в малих групах, завдання для самостійної роботи, питання для рефлексії. Використання в освітньому процесі навчального посібника «Економічні та фінансові основи управління підприємством: практикум» буде сприяти опануванню та ефективному використанню отриманих знань та набутих професійних компетентностей у сфері управління підприємством.

УДК 338.24:65.012.32(075)

ISBN 978-966-434-587-0

© В.М. Вареник, Ж.В. Піскова, 2024
© Університет імені Альфреда Нобеля,
оформлення, 2024

ЗМІСТ

Тема 1. Підприємство: організаційно-правові форми	4
Тема 2. Готівкові розрахунки підприємства	9
Тема 3. Безготівкові розрахунки підприємства	23
Тема 4. Грошові потоки підприємства	35
Тема 5. Сутність та класифікація основних засобів підприємства	41
Тема 6. Нематеріальні активи підприємства	50
Тема 7. Оборотні активи підприємства	57
Тема 8. Оцінка дебіторської заборгованості	65
Тема 9. Оцінка запасів	78
Список використаних джерел	87

ТЕМА 1. ПІДПРИЄМСТВО: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ

Питання, що розкривають зміст теми

1. Правові основи функціонування підприємств в Україні
2. Порядок створення та реєстрації підприємств
3. Організаційно-правові форми підприємств
4. Форми об'єднання підприємств, їх утворення, мета і функції
5. Групи фінансових відносин, які виникають на підприємстві

Цілі навчання

- розглянути види підприємств, вивчити їх класифікацію
- розглянути, як можна створити підприємство в Україні
- визначити основні форми об'єднання підприємств
- вивчити, які фінансові відносини можуть виникати на підприємстві між різними суб'єктами

Вправи для контролю знань

Вправа 1. Побудуйте економічний механізм функціонування видів підприємств за допомогою схеми. Поясніть механізм його дії.

1. Необхідно схематично відобразити механізм функціонування акціонерних товариств (скорочено - АТ) відповідно до Цивільного кодексу України (ст. 152-162).

2. Необхідно схематично відобразити механізм функціонування публічних акціонерних товариств (скорочено - ПАТ) та приватних акціонерних товариств (скорочено - ПрАТ) відповідно до закону України «Про акціонерні товариства».

3. Необхідно схематично відобразити механізм функціонування товариств з обмеженою відповідальністю (скорочено - ТОВ) відповідно до закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

4. Необхідно схематично відобразити механізм функціонування повного товариства (скорочено - ПТ) відповідно до закону України «Про господарські товариства».

5. Необхідно схематично відобразити механізм функціонування повного товариства (скорочено - ПТ) відповідно до Цивільного кодексу України (ст. 119-132 ЦКУ).

6. Необхідно схематично відобразити механізм функціонування командитного товариства (скорочено - КТ) відповідно до закону України «Про господарські товариства».

7. Необхідно схематично відобразити механізм функціонування командитного товариства (скорочено - КТ) відповідно до Цивільного кодексу України (ст. 133-139 ЦКУ).

8. Необхідно схематично відобразити механізм функціонування виробничого кооперативу (скорочено - ВК) відповідно до Цивільного кодексу України (ст. 163-166 ЦКУ).

9. Необхідно схематично відобразити механізм функціонування виробничого кооперативу (скорочено - ВК) відповідно до Господарського кодексу України (ст. 95-110 ГКУ).

10. Необхідно схематично відобразити механізм функціонування виробничого кооперативу (скорочено - ВК) відповідно до закону України «Про кооперацію».

Вправа 2. Розберіться у визначенні понять щодо видів підприємств відповідно до різних законодавчо-нормативних документів. Порівняйте визначення і зробіть відповідні висновки.

1. Господарський кодекс України
2. Цивільний кодекс України
3. Закон України «Про акціонерні товариства»
4. Закон України «Про господарські товариства»

Вправа 3. Знайдіть правильну відповідь:

1. Залежно від організаційно-правової форми діють такі підприємства:

- а) одноосібне володіння, корпорація і партнерство;
- б) малі, середні та великі;
- в) приватні, державні, колективні.

2. Залежно від кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік в Україні розрізняють такі підприємства:

- а) унітарні та корпоративні;
- б) мікро-, малі, середні та великі;
- в) приватні, державні, колективні.

3. Фінанси бізнесу – це:

а) грошові відносини, пов'язані з отриманням доходів і накопичень, їх розподілом, формуванням і використанням відповідних фінансових ресурсів

б) підприємства і організації, установи (банківські та бюджетні), позабюджетні фонди та інші суб'єкти господарювання;

в) сукупність економічних відносин, які пов'язані з рухом грошових коштів, а саме їх формуванням, розподілом і використанням у процесі господарської діяльності підприємств.

4. Об'єктом фінансів бізнесу є:

а) грошові відносини, пов'язані з отриманням доходів і накопичень, їх розподілом, формуванням і використанням відповідних фінансових ресурсів;

б) підприємства і організації, установи (банківські та бюджетні), позабюджетні фонди та інші суб'єкти господарювання;

в) сукупність економічних відносин, які пов'язані з рухом грошових коштів, а саме їх формуванням, розподілом і використанням у процесі господарської діяльності підприємств.

5. Суб'єктами фінансів бізнесу є:

а) грошові відносини, пов'язані з отриманням доходів і накопичень, їх розподілом, формуванням і використанням відповідних фінансових ресурсів;

б) підприємства і організації, установи (банківські та бюджетні), позабюджетні фонди та інші суб'єкти господарювання;

в) сукупність економічних відносин, які пов'язані з рухом грошових коштів, а саме їх формуванням, розподілом і використанням у процесі господарської діяльності підприємств.

6. Які відносини підприємства пов'язані з наданням депозитних послуг, страхуванням комерційних і фінансових ризиків?

а) з фінансовою системою держави;

б) з вищестоящими організаціями;

в) з фінансовими інститутами.

7. Оберіть недоліки концерну:

а) подвійне оподаткування; розбіжності між функціями власності та контролю; труднощі з ліквідацією;

б) тимчасове об'єднання; обмежене коло цілей та інтересів; проблеми з розподілом обов'язків та ризиків;

в) учасники не мають права вступати до інших об'єднань; предмет і мету діяльності визначають власники.

8. Оберіть недоліки консорціуму:

- а) подвійне оподаткування; розбіжності між функціями власності та контролю; труднощі з ліквідацією;
- б) тимчасове об'єднання; обмежене коло цілей та інтересів; проблеми з розподілом обов'язків та ризиків;
- в) учасники не мають права вступати до інших об'єднань; предмет і мету діяльності визначають власники.

9. Договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися – це:

- а) асоціація;
- б) концерн;
- в) підприємство;
- г) холдинг.

10. Оберіть недоліки корпорації:

- а) подвійне оподаткування; розбіжності між функціями власності та контролю; труднощі з ліквідацією;
- б) тимчасове об'єднання; обмежене коло цілей та інтересів; проблеми з розподілом обов'язків та ризиків;
- в) учасники не мають права вступати до інших об'єднань; предмет і мету діяльності визначають власники.

Вправа 4. Створіть кросворд на тему «Види підприємств в Україні». Надайте його у вигляді питання-відповідь та схемою.

Вправа 5. Назвіть по декілька прикладів (бажано 5) стосовно виникнення фінансових відносин:

- між окремими структурними підрозділами підприємства
- між підприємством і державою
- між підприємством і банками
- між підприємством і іншим підприємством

Вправа 6. Робота у малих групах

Завдання: потрібно вивчити питання, ретельно його проаналізувати і надати ґрунтовну відповідь:

1. Яку форму обрати: ТОВ чи ПП?
2. Обрання найменування підприємства: чи є обмеження?
3. Акціонерні товариства – ПАТ і ПрАТ: в чому різниця?
4. Господарські товариства – ТОВ і ТДВ: в чому різниця?

5. Особливості утворення і діяльності концерну.
6. Особливості утворення і діяльності холдингу.
7. Чи відкриваються підприємства під час війни в Україні?

Відповідь підтвердити статистичними даними.

Завдання для самостійної роботи

Оберіть на opendatabot.ua декілька державних унітарних підприємств, проведіть самостійне дослідження на тему: «Ефективність функціонування підприємства».

Оберіть на opendatabot.ua декілька державних комерційних підприємств, проведіть самостійне дослідження на тему: «Ефективність функціонування підприємства».

Оберіть на opendatabot.ua декілька казенних підприємств, проведіть самостійне дослідження на тему: «Ефективність функціонування підприємства».

Оберіть на opendatabot.ua декілька комунальних унітарних підприємств, проведіть самостійне дослідження на тему: «Ефективність функціонування підприємства».

Рефлексія

1. Метою функціонування підприємства на ринку є виключно одержання прибутку його власником. Доведіть або спростуйте це твердження.

2. Поясніть, як впливають економічні суперечності на розвиток підприємства.

3. Схарактеризувати механізм впливу на підприємство постачальників і споживачів як конкурентних сил.

4. Поясніть економічний механізм функціонування підприємства.

ТЕМА 2. ГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ ПІДПРИЄМСТВА

Питання, що розкривають зміст теми

1. Сутність грошового обороту та сфери застосування готівкових та безготівкових розрахунків
2. Сутність готівкової форми розрахунків
3. Поняття, правові засади здійснення готівкових розрахунків

Цілі навчання

- вивчити напрями грошового обороту на підприємстві
- зрозуміти різницю між різними видами розрахунків
- знати ситуації особливості обмежень при застосуванні готівкових розрахунків
- розумітися на касовій дисципліні
- знати види касових документів і порядок їх заповнення.

Вправи для контролю знань

Вправа 1. Розгляньте і детально вивчіть приклад порядку розрахунку ліміту каси. Зразок розрахунку ліміту каси подано нижче.

Додаток
до наказу від 26.02.2019 № 17

**Порядок
розрахунку ліміту залишку готівки в касі ТОВ «Кристал»**

I. Загальні положення

1. Цей Порядок розрахунку ліміту залишку готівки в касі розроблений відповідно до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженою постановою Правління НБУ від 29.12.2017 № 148 (далі — Положення № 148), та встановлює порядок розрахунку ліміту залишку готівки в національній валюті України в касі ТОВ «Кристал» (далі — підприємство), а також випадки перегляду ліміту каси. Для відокремлених підрозділів підприємства затверджується окремий Порядок розрахунку ліміту залишку готівки в касі.

2. Цей Порядок обов'язковий для виконання всіма співробітниками підприємства, причетними до встановлення та дотримання ліміту каси.

3. У цьому Порядку терміни вживаються в значеннях, наведених у Положенні № 148 і законах України.

II. Порядок визначення ліміту каси

4. Ліміт каси встановлюється на підставі розрахунку середньоденної видачі готівки з каси підприємства.

5. Як розрахунковий період використовується один місяць з останніх шести місяців, які передують установленню ліміту каси, у якому сума видачі готівки була найбільшою.

6. Для цілей розрахунку ліміту каси враховуються всі види видачі готівки з каси підприємства за розрахунковий період (включаючи суми виплат, що належать до фонду оплати праці).

7. Розмір ліміту каси розраховується шляхом ділення суми видачі готівки з каси за розрахунковий період на кількість робочих днів у цьому розрахунковому періоді. Отримана величина округляється до цілих гривень за математичними правилами округлення.

8. Розмір ліміту каси, розрахований відповідно до цього Порядку, затверджується наказом керівника підприємства.

9. Готівка, що перевищує встановлений ліміт, здається до банків для її зрахування на поточні рахунки підприємства не пізніше дня, наступного за днем надходження готівкової виручки (готівки) до каси підприємства. У дні, коли залишок готівки в касі підприємства не перевищує встановленого ліміту, грошові кошти не підлягають здаванню до банку.

III. Порядок перегляду ліміту каси і строків здавання готівки

10. Установлений ліміт каси і строки здавання готівкової виручки (готівки) можуть переглядатися:

1) у зв'язку зі змінами законодавства України;

2) за наявності відповідних обставин (зміни в надходженнях/витрачаннях готівки, у внутрішньому трудовому розпорядку, графіках змінності тощо).

11. Перегляд ліміту каси здійснюється за ініціативою головного бухгалтера в тому ж порядку, що і його встановлення. Як розрахунковий період використовується один місяць з останніх шести місяців, що передують перегляду ліміту каси, у якому сума видачі готівки була найбільшою.

12. Новий ліміт каси затверджується тільки в тому випадку, коли переглянутий ліміт перевищує раніше встановлену суму ліміту.

13. Документи (нормативно-правові акти, внутрішні документи/розрахунки підприємства, затвержені/підписані керівником або уповноваженою ним особою), на підставі яких переглянуто ліміт каси, строки здавання готівкової виручки (готівки), додаються до відповідних наказів (розпоряджень) керівника підприємства.

Директор фінансовий

Онищенко

А. Д. Онищенко

Головний бухгалтер

Самойлова

В. М. Самойлова

На конкретному прикладі-кейсі попрактикуйтесь розраховувати ліміт залишку готівки в касі і скласти наказ «Про встановлення ліміту залишку готівки в касі».

Кейс. ТОВ «Кристал» не є торговельним підприємством і готівкової виручки не отримує. Водночас воно виплачує готівкою заробітну плату, грошові кошти на господарські потреби і витрати на відрядження, здійснює інші виплати. Зокрема, у листопаді 2018 року була видана позика працівнику в сумі 40000 грн. З метою збільшення

ліміту каси і враховуючи, що обсяг готівкових надходжень невеликий, підприємство затвердило Порядок розрахунку ліміту каси виходячи із середньоденної видачі готівкових коштів. Розраховуємо ліміт каси на 01.04.2019 р. Інформацію про рух готівки в касі підприємства за останні 6 місяців, які передують даті встановлення ліміту, і про суму встановленого ліміту наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Розрахунок ліміту залишку готівки в касі

№ з/п	Місяць	Кількість робочих днів	Видача грошових коштів, що включаються до розрахунку			Разом
			у підзвіт співробітникам	на виплату зарплати	інші	
2018 рік						
1	Жовтень	22	2000	35200,00	–	37200,00
2	Листопад	22	–	36320,00	40000	76320,00
3	Грудень	20	5000	32100,00	–	37100,00
2019 рік						
4	Січень	21	–	38900,00	–	38900,00
5	Лютий	20	1500,00	36200,00	–	37700,00
6	Березень	20	5000,00	35200,00	–	40200,00
Місяць, що бере участь у розрахунку ліміту залишку готівки в касі					Листопад 2018 року	
Середньоденна сума видачі за розрахунковий місяць (76320,00 грн. : 22 роб. дн.)					3469,09 грн.	
Сума встановленого ліміту					3469,00 грн.	

Роз'яснення

Згідно з Порядком розрахунку ліміту залишку готівки в касі ліміт каси ТОВ «Кристал» розраховується на підставі середньоденної видачі готівки з каси. При цьому як розрахунковий період використовується один місяць з останніх 6 місяців, що передують установленню ліміту каси, у якому сума надходжень готівки була найбільшою. Таким у цій ситуації є листопад 2018 року. Сума видачі за цей місяць становить 76320 грн. Кількість робочих днів в обраному періоді — 22.

Таким чином, величина середньоденних надходжень становитиме:

$$76320,00 \text{ грн.} : 22 \text{ роб. днів} = 3469,09 \text{ грн.}$$

Отриману величину округлюємо до цілих гривень за математичними правилами. Відповідно, ліміт каси ТОВ «Кристал» — 3469,00 грн.

Установлення ліміту каси необхідно належним чином оформити.

Спочатку відповідальна особа (наприклад, головний бухгалтер

підприємства) складає розрахунок ліміту залишку готівки в касі.

Заповнений розрахунок підписують головний (старший) бухгалтер і керівник підприємства (або уповноважена ним особа).

Розмір ліміту каси, розрахований на підставі розробленого підприємством Порядку, затверджують внутрішнім документом (наказом/розпорядженням керівника). За великим рахунком, установлений ліміт можна прописати в самому наказі.

У тексті такого наказу слід зазначити, який місяць (місяці) прийнятий до розрахунку ліміту каси, а також дату, з якої встановлений ліміт каси застосовуватиметься.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Кристал»		
НАКАЗ		
01.04.2019	м. Харків	№ 18
Про встановлення ліміту залишку готівки в касі		
На виконання норм п. 50 Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженого постановою Правління НБУ від 29.12.2017 № 148,		
НАКАЗУЮ:		
1. На підставі розрахунку встановлення ліміту залишку готівки в касі (за даними видачі готівки з каси за листопад 2018 року) встановити ліміт каси в сумі 3469,00 грн. Новий ліміт каси ввести в дію з 01.04.2019.		
2. Касиру підприємства дотримуватися встановленої суми ліміту залишку готівки, яка може залишатися в касі підприємства в неробочий час.		
3. Понадлімітну виручку здавати до банку не пізніше наступного робочого дня банку згідно з умовами договору банківського рахунку від 20.01.2019 № 132/К-4.		
4. Контроль за виконанням наказу покласти на головного бухгалтера Самойлову В. М.		
Генеральний директор	<i>Тарасенко</i>	П. А. Тарасенко
З наказом ознайомлені:		
Головний бухгалтер 01.04.2019	<i>Самойлова</i>	В. М. Самойлова
Касир 01.04.2019	<i>Кальницька</i>	А. Р. Кальницька

Рис. 2. Зразок наказу про встановлення ліміту залишку готівки в касі.

Вправа 2. Знайдіть правильну відповідь

1. Готівка (готівкові кошти) – це:

а) грошові знаки національної валюти України — банкноти й монети, у тому числі обігові, пам'ятні та ювілейні монети, які є

дійсними платіжними засобами;

б) сума фактично одержаних готівкових коштів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і позареалізаційні надходження;

в) кошти, що одержані підприємствами (підприємцями) для виплат, пов'язаних з оплатою праці, та не виплачені в установлений строк окремим фізичним особам;

2. Готівкова виручка – це:

а) грошові знаки національної валюти України — банкноти і монети, у тому числі обігові, пам'ятні та ювілейні монети, які є дійсними платіжними засобами;

б) сума фактично одержаних готівкових коштів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і позареалізаційні надходження;

в) кошти, що одержані підприємствами (підприємцями) для виплат, пов'язаних з оплатою праці, та не виплачені в установлений строк окремим фізичним особам.

3. Готівкові розрахунки – це:

а) платежі готівкою підприємства (підприємців) та фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна;

б) готівкові кошти, що одержані підприємствами (підприємцями) для виплат, пов'язаних з оплатою праці, та не виплачені в установлений строк окремим фізичними особами;

в) сума фактично одержаних готівкових коштів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і позареалізаційні надходження.

4. Касовий ордер — це:

а) документ установленої форми, що застосовується для здійснення первинного обліку готівки в касі;

б) первинний документ (прибутковий або видатковий касовий ордер), що застосовується для оформлення надходжень (видачі) готівки з каси. Форми касових ордерів, що використовуються спеціалізованими підприємствами та установами Національного банку України, які не мають оборотної каси, установлюються відповідним нормативно-правовим актом Національного банку України;

в) документ, що застосовується для реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів та інших касових документів.

5. Який розмір розрахунків готівкою мають право здійснювати фізичні особи із суб'єктами господарювання?

а) до 50 000 грн;

б) до 70 000 грн;

в) до 100 000 грн;

6. Який розмір розрахунків готівкою мають право здійснювати юридичні особи між собою?

- а) до 10 000 грн;
- б) до 30 000 грн;
- в) до 50 000 грн;

7. Як називається документ на підприємстві, де зазначається інформація щодо каси та її місцеперебування?

- а) наказ про касову дисципліну;
- б) посадова інструкція;
- в) наказ про матеріальну відповідальність;

8. Що потрібно робити підприємству, коли у позаробочий час в касі залишається велика сума готівки?

- а) розрахувати ліміт каси;
- б) укласти договір з банком на інкасаторське обслуговування;
- в) чекати на перевірку і заплатити штраф;

9. Які установи не встановлюють ліміт каси?

- а) банки й ФОПи;
- б) банки, ФОПи й релігійні організації;
- в) страхові компанії та підприємства;

10. Коли повинні здавати в банк понадлімітну виручку підприємства розташовані в населених пунктах, де немає банків?

- а) наступного дня;
- б) щодня;
- в) не пізніше наступного робочого дня.

Вправа 3. Створіть кросворд на тему «Готівкові розрахунки в Україні». Надайте його у вигляді питання-відповідь та схемою.

Вправа 4. Розглянути приклади заповнення прибуткового касового ордера, видаткового касового ордера та касової книги.

Приклад заповнення касової книги

Припустімо, що в касовій книзі залишок на початок дня дорівнює 3000,00 грн. Далі відображено: надходження в касу 200,00 грн, видача з каси 230,00 грн, надходження 300,00 грн, надходження 352,00 грн, надходження 360,00 грн, видача 215,00 грн, видача 235,00 грн, видача 60,00 грн, видача 98,00 грн. Отже, прихід по касі дорівнює 1212,00 грн, витрата - 838,00 грн. У рядку "Перенесення" потрібно вказати: 1212,00 грн і 838,00 грн.

Номер документа	Від кого отримано чи кому видано	Номер рахунка	кореспондуючого	Прибуток	Видаток
1	2	3		4	5
	Залишок на початок дня			-	-
				3000,00	X
365	Воскобойник В.А.	377		200,00	-
325	Собко В.А.	372		-	230,00
366	Васильчук П.О.	377		300,00	-
367	Панчук В.М.	377		352,00	
368	Абрамцова Т.В.	377		360,00	
369	Кузнеців О.Я.	372		-	215,00
370	Дудко В.А.	372		-	235,00
371	Перепелица С.М.	631		-	60,00
385	Пащенко М.В.	372		-	98,00
Перенесення				1212,00	838,00

Якщо після заповнення рядка "Перенесення" касові операції на підприємстві провадяться далі, касир для продовження записів у цьому касовому аркуші відривну частину сторінки касової книги загинає в зворотний бік, знову вставляє копіювальний папір і продовжує записи під копіювальний папір на зворотному боці невідривної частини сторінки.

Наприкінці робочого дня касир зобов'язаний закінчити записи в касовій книзі за поточний день, заповнюючи такі обов'язкові реквізити:

Номер документа	Від кого отримано чи кому видано	Номер рахунка	кореспондуючого	Прибуток	Видаток
1	2	3		4	5
326	Петров П.Р.	372		-	150,00
327	Бабенко Р.І.	631		-	250,00
Всього за день				1212,00	1238,00
Залишок на кінець дня				2974,00	X
В тому числі на зарплату				634,45	X

Рис. 3. Зразок оформлення касової книги

Вправа 5. Використовуючи знання, отримані при виконанні вправи 4, заповнити видатковий касовий ордер

Кейс 1. Касир ТОВ "СОКК" видав кошти з каси на відрядження Василенку Станіславу Івановичу на підставі Наказу на відрядження №22 від 06.04.2024 р. в сумі 500 грн. Заповнити ВКО.

Вихідні дані: ЄДРПОУ ТОВ «СОКК» 22225533, ордер виписали 11 квітня 2024 року, паспорт Василенка С.І. № 357985, серія АК,

виданий 25 серпня 1990 року Оболонським РУ ГУК УМВС України в м. Києві. Головний бухгалтер Головбухова Н.М., касир Єлизаветова С.К. Кореспондуючий рахунок 372.

Кейс 2. Керівником підприємства Клименко П.О. був виданий наказ від 05.04.2024 р. № 20 про відрядження інженера-технолога ТОВ «Парасолька» Вербицького А. Д. та виплати йому авансу на відрядження. На цій підставі 12.04.2024 р. бухгалтер підприємства склав ВКО на суму 2500,00 грн. та зареєстрував його в журналі реєстрації прибуткових та видаткових касових документів за № 19. Касир видав кошти з каси. Заповнити ВКО.

Вихідні дані: ЄДРПОУ ТОВ «Парасолька» 25262732, головний бухгалтер Голошина З.В., касир Пуп Д.С. Паспортні дані Вербицького О. Д.: паспорт МН №333435, виданий 15.10.2001 р. Дзержинським РВ ГМУ УМВС України в Харківській області. Кореспондуючий рахунок 372.

Вправа 6. Використовуючи знання, отримані при виконанні вправи 4, заповнити прибутковий касовий ордер

Кейс 1. Касир ТОВ «СОКК» отримав в банку готівку для виплати заробітної плати в сумі 100000 грн оприбутковано в касі підприємства. Виписано ПКО № 7 від 19 квітня 2024 року. Кореспондуючий рахунок 311.

Кейс 2. 12.04.2024 р. начальник адміністративно-господарського відділу Жванко Михайло Сергійович повертає в касу ТОВ «Вікінг» невитрачений залишок грошових коштів (у сумі 112,30 грн.), виданих йому раніше під звіт на господарські потреби. Бухгалтер підприємства склав ПКО, на підставі якого касир прийняв цю суму в касу підприємства.

Вихідні дані: ЄДРПОУ 25262728, ПКО № 25 від 12 квітня 2024 року, Головний бухгалтер Волошина З.А., касир Дуб Д.С. Кореспондуючий рахунок 372.

Вправа 7. Робота в малих групах.

Використовуючи знання, отримані при виконанні вправи 1, здійснити розрахунок ліміту каси та скласти наказ підприємства.

Кейс для малої групи 1. ТОВ «Промінь» на 13.06.2024 року складає ліміт каси.

Адреса: с.Веселе, вул. Сонячна, 34

Готівкова виручка (надходження до кас, крім сум, що одержані з банків) - 86089,09 грн.

Виплачено готівкою на різні потреби, а також на відрядження (крім виплат, пов'язаних з оплатою праці, пенсій, стипендій, дивідендів) - 75647,25

Кількість робочих днів - __: вересень - __, жовтень - __, листопад - __.

Строки здавання готівкової виручки (готівки) - ПАТ "КРЕДІАГРІКОЛЬ БАНК" договір № 4893/К-12 від 30.09.2010 р., рах. № UA583003460000026003598625573

Керівник підприємства Міліардерченко О. Б.

Головний(старший) бухгалтер Головбухова Н. М.

Додаток 8

до положення про ведення касових операцій у національній валюті України

**Розрахунок №
встановлення ліміту залишку готівки в касі**

1.Касові обороти

№ з/п	Найменування показників	Фактично за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти, що передують строку встановлення (перегляду) ліміту каси
1	Готівкова виручка (надходження до кас, крім сум, що одержані з банків)	
2	Середньоденні надходження (рядок 1 розділити на кількість робочих днів підприємства за три місяці)	
3	Виплачено готівкою на різні потреби, а також на відрядження (крім виплат, пов'язаних з оплатою праці, пенсій, стипендій, дивідендів)	
4	Середньоденна видача готівки (рядок 3 розділити на кількість робочих днів підприємства за три місяці)	

Найменування показника	Установлено підприємством
1.Ліміт залишку готівки в касі	

Найменування показника	Визначається строк здавання готівкової виручки (готівки) та зазначаються реквізити договорів банківських рахунків
2.Строки здавання готівкової виручки (готівки)	

Керівник підприємства

Головний (старший) бухгалтер

_____.

_____.

_____ 2024 року

_____ 2024 року

М.П.

НАКАЗ № _____

20__ р.

Про встановлення ліміту каси

НАКАЗУЮ:

1.Встановити ліміт залишку готівки у касі у відповідності з п.п.5.3 і 5.4 Положення про ведення касових операцій в національній валюті України, затвердженого постановою НБУ від 15.12.04р. № 637, в розмірі _____ грн.

2. Для розрахунку ліміту каси використано дані касових надходжень за вересень, жовтень, листопад 20__ року, кількість робочих днів –

Ліміт каси буде діяти з _____

3.3 наказом ознайомити головного бухгалтера підприємства.

Керівник _____

Кейс для малої групи 2. ТОВ «Ліміт» на 15 грудня 2024 року.

Адреса м. Одеса, вул. Пушкінська, 999

Готівкова виручка (надходження до кас, крім сум, що одержані з банків) - 204150,00 грн.

Виплачено готівкою на різні потреби, а також на відрядження (крім виплат, пов'язаних з оплатою праці, пенсій, стипендій, дивідендів) - 12605,00 грн.

Кількість робочих днів - __: вересень - __, жовтень - __, листопад - __.

Строки здавання готівкової виручки (готівки) - ПАТ "КРЕДІАГРІКОЛЬ БАНК" договір № 4893/К-12 від 30.09.2010 р., рах. № UA583003460000026003598625573

Керівник підприємства Міліардерченко О. Б.

Головний (старший) бухгалтер Головбухова Н. М.

Додаток 8

до положення про ведення касових операцій у національній валюті України

**Розрахунок №
встановлення ліміту залишку готівки в касі**

1.Касові обороти

№ з/п	Найменування показників	Фактично за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти, що передують строку встановлення (перегляду) ліміту каси
1	Готівкова виручка (надходження до кас, крім сум, що одержані з банків)	
2	Середньоденні надходження (рядок 1 розділити на кількість робочих днів підприємства за три місяці)	
3	Виплачено готівкою на різні потреби, а також на відрядження (крім виплат, пов'язаних з оплатою праці, пенсій, стипендій, дивідендів)	
4	Середньоденна видача готівки (рядок 3 розділити на кількість робочих днів підприємства за три місяці)	

Найменування показника	Установлено підприємством
1.Ліміт залишку готівки в касі	

Найменування показника	Визначається строк здавання готівкової виручки (готівки) та зазначаються
------------------------	--

	реквізити договорів банківських рахунків
2.Строки здавання готівкової виручки (готівки)	

Керівник підприємства

Головний (старший) бухгалтер

_____.

_____.

_____ 2024 року

_____ 2024 року

М.П.

НАКАЗ № _____

20__ р.

Про встановлення ліміту каси

НАКАЗУЮ:

1. Встановити ліміт залишку готівки у касі у відповідності з п.п. 5.3 і 5.4 Положення про ведення касових операцій в національній валюті України, затвердженого постановою НБУ від 15.12.04 р. № 637, в розмірі _____ грн.

2. Для розрахунку ліміту каси використано дані касових надходжень за вересень, жовтень, листопад 20__ року, кількість робочих днів –

Ліміт каси буде діяти з _____

3.3 наказом ознайомити головного бухгалтера підприємства.

Керівник _____

Завдання для самостійної роботи

Розробіть презентацію на 15 слайдів на тему: «Контроль за дотриманням касової дисципліни та відповідальність за її порушення». Підготуйтеся до дискусії.

Рефлексія

1. Наскільки доцільною є схема документообігу при оформленні касових операцій? Чи можна її оптимізувати?
2. Чи доцільними є загальні вимоги до заповнення касових документів? Що, на Вашу думку, можна змінити в цих вимогах?

ТЕМА 3. БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ ПІДПРИЄМСТВА

Питання, що розкривають зміст теми

1. Сутність безготівкової форми розрахунків
2. Характеристика форм безготівкових розрахунків

Цілі навчання

- вивчити нормативне регламентування безготівкових розрахунків в Україні
- розглянути класифікацію безготівкових розрахунків
- розглянути види банківських рахунків підприємств
- вивчити схеми документообігу при розрахунках різними платіжними документами

Вправи для контролю знань

Вправа 1. Для кожного виду платіжного документа знайдіть відповідне його визначення.

1. Розрахунковий чек.
2. Платіжне доручення.
3. Вексель.
4. Акредитив.
5. Платіжна вимога-доручення.
6. Платіжна вимога.

Визначення термінів.

А. Розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника банку, який його обслуговує, про списання зі свого рахунка зазначеної суми коштів та перерахування її на рахунок одержувача.

Б. Комбінований розрахунковий документ, який складається з двох частин. Верхня частина-вимога підприємства-постачальника до підприємства-покупця сплатити вартість товару, послуг. Нижня частина-доручення покупця банку, який його обслуговує, перерахувати належну суму коштів з його рахунка на рахунок постачальника.

В. Розрахунковий документ, що містить вимогу стягування до банку, що обслуговує платника, провести без погодження з платником

2. Яку кількість рахунків підприємство може відкривати в банку?

- а) необмежену;
- б) обмежену нормативними документами.

3. Поточні рахунки відкриваються за договором:

- а) банківського рахунку;
- б) банківського вкладу;
- в) цивільноправового характеру.

4. Для здійснення яких операцій з грошима відкривається банком клієнту поточний рахунок?

- а) операцій перерахування;
- б) операцій зберігання;
- в) операцій накопичення і використання.

5. Для здійснення яких операцій відкривається банком поточний рахунок клієнту?

- а) розрахунково-касових;
- б) банківських;
- в) накопичуючих.

6. Чи зобов'язаний суб'єкт господарювання (підприємство) в документах ставити печатку?

- а) може не використовувати;
- б) забути поставити;
- в) може використовувати на власний розсуд.

7. У якій формі можна укладати договори про відкриття банківських рахунків та банківських вкладів?

- а) в електронній формі;
- б) в довільній формі;
- в) лише в паперовій формі.

8. Що потрібно подавати при відкритті банківських рахунків у переліку документів, хто може розпоряджатися рахунком?

- а) приклад підписів осіб, які можуть розпоряджатися рахунком;
- б) електронні підписи осіб;
- в) перелік осіб.

9. Яка кількість осіб може розпоряджатися банківським рахунком?

- а) кількість обмежена нормативною документацією;
- б) не обмежена кількість осіб;
- в) суворо зазначена кількість.

10. При відкритті банківських рахунків чи існує взаємозалежність між переліком і кількістю осіб, які мають право

розпоряджатися банківським рахунком?

- а) не існує;
- б) існує;
- в) це питання суворо регламентоване законодавчо.

Вправа 4. Створіть кросворд на тему «Безготівкові розрахунки в Україні». Надайте його у вигляді питання-відповідь та схемою.

Вправа 5. Розглянути порядок заповнення розрахункових документів (обов'язкових реквізитів) та приклади заповнення платіжного доручення, платіжної вимоги-доручення, платіжної вимоги, розрахункового чека та простого векселя (рис. 1-5).

Назва реквізиту (поле)	Що тут треба зазначити	Приклади
Дата складання	Зазначаємо дату у форматі цифрами ДД/ММ/РРРР або ДД/місяць словами/РРРР.	13.01.2020 р. або 13 січня 2020 р.
Платник	Вказуємо повне або скорочене найменування підприємства (установи), яке міститься в Єдиному державному реєстрі (ЄДР). Воно має співпадати з картою, в якій подавалися зразки підписів. Вказуємо повне прізвище, ім'я, по-батькові (ПІБ), якщо платник – фізична особа (так, як зазначено у паспорті).	Товариство з обмеженою відповідальністю "Едельвейс" або ТОВ "Едельвейс"
Код платника	Код ЄДРПОУ (для юросіб) чи реєстраційний (обліковий) номер платника податку (для фізосіб). Для юросіб – це 8-значний код, для фізосіб – 10-значний. Перевірити можна за тим же ЄДР.	12345678
Банк платника	Зазначаємо найменування банку (філії) платника. Місцезнаходження (населений пункт) уже не потрібно. Можна вказувати скорочене найменування банку, якщо платіжне доручення складається в електронній формі. Дані можна звірити за тим же ЄДР. Заголовні букви чи ні – це значення не має.	АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК" (повне) або АТ КБ «ПРИВАТБАНК» (скорочене)

Рахунок платника	Зазначаємо номер рахунка в банку за стандартом IBAN, з якого перераховуватимуться кошти.	UA79305299000026002661176318
Отримувач	Вказуємо повне або скорочене найменування підприємства (установи), яке міститься в Єдиному державному реєстрі (ЄДР). Вказуємо повне ПІБ за паспортом, якщо отримувач – фізична особа (так, як зазначено у паспорті).	Товариство з обмеженою відповідальністю "Едельвейс" або ТОВ "Орхідея"
Код отримувача	Код ЄДРПОУ (для юросіб) чи реєстраційний (обліковий) номер платника податку (для фізосіб).	12358134
Банк отримувача	Зазначаємо найменування банку (філії) платника. Місцезнаходження (населений пункт) уже не потрібно.	АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ" (повне) або АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ" (скорочене). <i>Для податкових платежів: Казначейство України (ЕАП)</i>
Рахунок отримувача	Зазначаємо номер рахунка в банку за стандартом IBAN, з якого перераховуватимуться кошти.	UA81300335000026001751189415
Сума	Вказуємо суму платежу і через кому (",") копійки. Якщо сума ціла, то обов'язково – копійки "00".	24000,00
Сума словами	Сума обов'язково пишеться з великої літери. Вказуємо "грн", "коп." – можна скорочувати. Копійки ставляться цифрами. Сума словами має відповідати сумі цифрами. Якщо платіж тільки в копійках, то пишемо "Нуль грн 25 коп." тощо.	Двадцять чотири тисячі грн 00 коп.
Призначення платежу	Призначення платежу має співпадати з документами під дану господарську операцію (договір купівлі-продажу) тощо. По платежах з придбання товарів, робіт, послуг у платників ПДВ вказуємо суму ПДВ і його ставку, що треба для податкового обліку, наприклад у ситуації перерахування авансу. Якщо заповнюється платіжка на оплату податків і зборів, то використовуємо спеціальний синтаксис, який визначений наказом Мінфіну від 24.07.2015 р. № 666. Також є роз'яснення ДФС .	Попередня оплата товару згідно договору купівлі-продажу № 117 від 10.01.2020 р., у т.ч. ПДВ 20% - 4000,00 грн
Підписи, печатка	Підписи й печатка використовуються у стандартному порядку. Підписи мають відповідати тим, які були попередньо подані банку у картці з переліком підписів осіб, які можуть розпоряджатися рахунком.	Як правило, підписи і печатка електронні.

ПРИКЛАДИ заповнення платіжного доручення, платіжної вимоги-доручення, платіжної вимоги, розрахункового чека та простого векселя

0410001					
ПЛАТІЖНЕ ДОРУЧЕННЯ № 5					
від "20" березня 2020 р.	Одержано банком "___" _____ 20__ р.				
Платник ТОВ "Летючий голандець"					
Код 12345678					
Банк платника АТ «Райффайзен банк Аваль»	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center; padding: 2px;">ДЕБЕТ рах. N</td> <td style="text-align: center; padding: 2px;">СУМА</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">UA7930529900002600212345678</td> <td style="text-align: right; padding: 2px;">2540,00</td> </tr> </table>	ДЕБЕТ рах. N	СУМА	UA7930529900002600212345678	2540,00
ДЕБЕТ рах. N	СУМА				
UA7930529900002600212345678	2540,00				
Отримувач ТОВ "Галатей"					
Код 12358135					
Банк отримувача АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ"	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center; padding: 2px;">КРЕДИТ рах. N</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">UA81300335000002600112345678</td> <td></td> </tr> </table>	КРЕДИТ рах. N		UA81300335000002600112345678	
КРЕДИТ рах. N					
UA81300335000002600112345678					
Сума словами <i>Дві тисячі п'ятсот сорок грн 00 коп.</i>					
Призначення платежу Попередня оплата товару згідно договору купівлі-продажу № 117 від 15.03.2020 р., у т.ч. ПДВ 20% - 423,00 грн 					
ДР 	Проведено банком				
М.П. _____ Підпис _____	"___" _____ 20__ р. Підпис банку				

Рис. 1. Зразок оформлення платіжного доручення

ПЛАТІЖНЕ ВИМОГА-ДОРУЧЕННЯ № 23

410002

Одержано банком

від "6" вересня 2021 р.

"__" "____" 20__ р.

Платник **ТОВ "Маяк"**

Код 14063932

Банк платника

АТ КБ «ПриватБанк»

ДЕБЕТ рах. N

UA58300346000002600020038000

СУМА

500,00

Отримувач **Валківське ВАТ АТП -16341**

Код

00314217

Банк отримувача

Валківське відділення АТ КБ «ПриватБанк»

КРЕДИТ рах. N

UA58300346000002600020038033

Призначення платежу

Оплата послуг автотранспорту згідно з рахунком № 36 від 13.06.2021 р.

ДР

Проведено банком

М.П.

Підпис отримувача

"__" "____" 20__ р.

Підпис банку

Сума до оплати словами

П'ятсот грн 00 коп.

ДЕБЕТ рах. N

UA58300346000002600020038000

СУМА

500,00

КРЕДИТ рах. N

UA58300346000002600020038033

М.П.

Підпис отримувача

Підпис банку

Проведено банком

"__" "____" 20__ р.

Підпис банку

Рис. 2. Зразок оформлення платіжної вимоги-доручення

	410007
ПЛАТІЖНА ВИМОГА № 2	
від <u>30</u> " <u>вересня</u> 2021 р.	Одержано банком "___" _____ 20__ р. "___" _____ 20__ р.
Платник <u>ПАТ "СХК"</u>	
Код 00374522	
Банк платника <u>ПАТ КБ «Укрсїбанк»</u>	ДЕБЕТ рах. N <u>UA58300346000002600201643707</u> СУМА 3600,00
Стягувач <u>ТОВ «Капуста»</u>	
Код Код 01785279	
Банк стягувача <u>ПАТ КБ «Володимирський»</u>	КРЕДИТ рах. N <u>UA58300346000002600235047704</u>
Сума словами	
Три тисячі шістьсот грн. 00 коп.	
Призначення платежу	Перерахування заборгованості за продукцію згідно наказу Арбітражного суду №3/19 від 25 вересня 2021 року
М.П.	Проведено банком "___" _____ 20__ р. Підпис банку
	Підпис _____

Рис. 3. Зразок оформлення платіжної вимоги

КОРИНЕЦЬ РОЗРАХУНКОВОГО ЧЕКА Серія МК №005140 «2 березня 2021 р. (дата видачі)	ТОВ «Маяк» _____ (чекодавець)
ТОВ «Техмонтажналадка» (кому) за послуги	ПАТ КБ «ПриватБанк» код 305299 (назва банку-емітента, код банку)
(платити за що) Згідно з актом № 2 від 1 березня 2021 р. (номери і дати документів)	РОЗРАХУНКОВИЙ ЧЕК Серія МК № 005140 UA58300346000002604620038002 Д-т рах. К-т рах. № UA5830034600000260040133124 « 02 » березня 2021_р.
Залишок ліміту 50000 грн. 00 коп.	Ідентифікаційний код на 20000 (сума цифрами)
Списано за цим Чеком 20000 грн. 00 коп.	Підпис банку Кому ТОВ «Техмонтажналадка» (код 01785263)
	(назва чекотримача)
	Сплатити за цим чеком за надані послуги згідно з актом № 2 від 1 березня 2021 р.

Використовуючи знання, отриманні при виконанні вправи 5, заповніть розрахункові документи згідно з наданими реквізитами. Кожній малій групі необхідно заповнити по три розрахункові документи.

Кейс для малої групи 1. Заповніть за наданими реквізитами платіжне доручення, платіжну вимогу-доручення, розрахунковий чек.

Реквізити для заповнення платіжного доручення:

- Платіжне доручення від 13 січня 2024 р. № 38/4
- Платник: ТОВ «Едельвейс», код 12345678
- Банк платника: АТ КБ «ПРИВАТБАНК», рахунок платника у банку UA793052990000026002661176318
- Сума – 24000,00 грн.
- Одержувач ТОВ «Орхідея», код 12358134
- Банк одержувача: АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ", рахунок отримувача UA813003350000026001751189415
- Призначення платежу: Попередня оплата товару згідно з договором купівлі-продажу № 117 від 10.01.2024 р., у т.ч. ПДВ 20% – 4000,00 грн.

Реквізити для заповнення платіжної вимоги-доручення:

ПАТ “Сумський хлібокомбінат” (код ЄДРПОУ 00374522) має перерахувати кошти в сумі 1200 грн. 00 коп. на користь ТОВ “Глухівнафтопродукт” (код ЄДРПОУ 03482873) за паливо-мастильні матеріали. Підставою для перерахування коштів є договір № 4 від 1 жовтня 2024 р.

Отримувач коштів обслуговується у АТ КБ "Укрсоцбанк", відправник в АТ КБ «ПРИВАТБАНК». Кошти будуть перераховані з поточного рахунку хлібокомбінату UA583003460000002600201643707 на поточний рахунок ТОВ " Глухівнафтопродукт " UA5 83003460000002600291667899.

Виписати платіжну вимогу-доручення № 28 від 10 жовтня 2024 року.

Реквізити для заповнення розрахункового чека:

ПАТ "Сумський хлібокомбінат" 19 жовтня 2024 року звернулося до ПАТ КБ "ПриватБанк" із заявою на отримання розрахункової чекової книги з 25 сторінками для закупівлі борошна на суму 22000 грн.

Чекова книга буде отримана касиром підприємства Рибалко Антоніною Василівною. Кошти будуть списуватися з рахунку UA583003460000002600201643707.

Розрахункові чеки мають номери АК236739 – АК236821.

Для оплати борошна, поставленого ТОВ «Вікторія» у розмірі 7000 грн.,

ПАТ «Сумський хлібокомбінат» склало 15 листопада 2024 р. розрахунковий чек №236739.

Підставою для перерахування коштів є договір №345 від 13 листопада 2024 року.

Кейс для малої групи 2. Заповніть за наданими реквізитами платіжне доручення, платіжну вимогу, простий вексель.

Реквізити для заповнення **платіжного доручення:**

- Платіжне доручення від 10 листопада 2024 р. № 16
- Платник: ПП «Говорун», код 32576379
- Банк платника: АТ «УКРСІББАНК», рахунок платника у банку UA483000010000032009102701026
- Сума – 100000,00 грн.
- Отримувач ТОВ «Мовчун», код 33678677
- Банк отримувача: АТ «АКЦЕНТ - БАНК», рахунок отримувача UA563000010000032004105101026

Призначення платежу: Оплата за виготовлення шпалер рахунок-фактура № УФ 0000017 від 10.11.2024 р., ут.ч. ПДВ: 16666,67 грн.

Реквізити для заповнення **платіжної вимоги:**

ПАТ «Сумський хлібокомбінат» не виконав у встановлені терміни умови договору щодо оплати придбаної продукції. ТОВ «Вікторія» на підставі наказу Арбітражного суду №3/19 від 25 вересня 2024 року виставило платіжну вимогу на суму 3242,90 грн. Стягувач коштів (код ЄДРПОУ 01785279) обслуговується у ПАТ КБ «Володимирський». Кошти будуть перераховані на поточний рахунок ТОВ «Вікторія» UA583003460000002600235047701.

Виписати платіжну вимогу №2 від 30 вересня 2024 р.

Реквізити для заповнення **простого векселя:**

ПАТ «Сумський хлібокомбінат» придбало у ТОВ «Вікторія» зерно на суму 34122,00 грн. Свій борг ПАТ оформило простим векселем за № 783378035047, який був виписаний 25 березня 2024 р. у м. Суми з оплатою 25 жовтня 2024 р. Місце платежу: м. Суми, ПАТ КБ

“Володимирський” (код 331401), п/р 58300346000002600235047701.

Завдання для самостійної роботи

Оберіть будь-яку банківську установу і підготуйте документи для ймовірного відкриття декількох банківських рахунків. Дізнайтесь перелік документів, що вимагається у різних банківських установах. Порівняйте їх. Зробіть висновки.

Рефлексія

1. Поясніть схему документообігу при розрахунках платіжними дорученнями.
2. Поясніть схему документообігу при розрахунках платіжними вимогами-дорученнями.
3. Поясніть схему документообігу при розрахунках розрахунковим чеком.
4. Поясніть вексельну форму розрахунків.

ТЕМА 4. ГРОШОВІ ПОТОКИ ПІДПРИЄМСТВА

Питання, що розкривають зміст теми

1. Сутність грошових потоків підприємства
2. Структура грошових потоків підприємства
3. Звіт про рух грошових коштів підприємства

Цілі навчання

- розглянути види грошових потоків на підприємстві
- розглянути класифікацію грошових потоків
- вивчити види господарської діяльності, яка може здійснюватись на підприємстві
- з'ясувати формування грошових потоків
- визначити рух грошових коштів за видами діяльності

Вправи для контролю знань

Вправа 1. Розподілити грошові потоки підприємства за видами їх надходження і витрачання:

1. Надходження грошових коштів
2. Витрачання грошових коштів

Грошові потоки підприємства:

- А. Купівля основних засобів
- Б. Виплата податків
- В. Кошти від позичальника й емітента
- Г. Придбання необоротних активів
- Д. Аванси підрядникам
- Е. Кошти від покупців (замовників)
- Є. Виплата кредитів
- Ж. Отримані дивіденди, відсотки
- І. Кошти від продажу товарів і послуг
- К. Повернення позик
- Л. Виплата відсотків
- М. Виплати працівникам

Вправа 2. Розподілити грошові потоки (витрачання і надходження) за видами діяльності підприємства:

1. Рух грошових коштів у результаті операційної діяльності
2. Рух грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності
3. Рух грошових коштів у результаті фінансової діяльності

Грошові потоки підприємства:

- А. Виручка від реалізації готової продукції
- Б. Продаж акцій
- В. Оплата страховки автомобіля
- Г. Надходження від операційної оренди
- Д. Виплата податку на прибуток
- Е. Продаж автомобіля
- Є. Оплата транспортних послуг
- Ж. Отримані дивіденди, відсотки
- І. Виплата дивідендів
- К. Аванси підрядникам
- Л. Надходження позик
- М. Оплата товарів
- Н. Придбання сировини й матеріалів
- П. Виплата відсотків
- Р. Купівля основних засобів
- С. Придбання фінансових інвестицій
- Т. Випуск акцій
- У. Придбання майна
- Ф. Надходження від продажу товарів і послуг
- Х. Виплати працівникам

Вправа 3. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний йому термін або поняття:

1. Витрачання більше ніж надходжень – це....

2. Надходжень більше ніж витрачання – це....

3. Надходження і витрачання грошових коштів підприємством

4. Виплати грошових коштів – це....

5. Надходження коштів на поточний рахунок підприємства в

банку, які мобілізуються на фінансовому ринку

6. Надходження грошових коштів

7. Кошти, що надходять з будь-яких джерел на самому підприємстві

Відповіді:

А. Зовнішні грошові потоки

Б. Грошові потоки

В. Негативний грошовий потів

Г. Надлишковий грошовий потік

Д. Дефіцитний грошовий потік

Е. Позитивний грошовий потік

Є. Внутрішні грошові потоки

Вправа 4. Створіть кросворд на тему «Структура Cash Flow» (Звіту про рух грошових коштів). Надайте його у вигляді питання-відповідь та схемою.

Вправа 5. Кейс до вирішення: ПАТ «Мрія» займається торговельною діяльністю. Протягом 2024 р. були здійснені операції, які наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Вихідні дані ПАТ «Мрія»

№ з/п	Стаття	Сума, тис. грн.
1	Надходження від покупців	4000
2	Платежі постачальникам	2650
3	Виплачена зарплата	500
4	Сплачені податки на прибуток	70
5	Інші операційні платежі	80
6	Придбання устаткування	950
7	Отримана позика	420
8	Сплачені дивіденди	87
9	Сплачені відсотки	42

Залишок коштів на рахунку підприємства на 1 січня 2024 р. становив 199 тис. грн.

Необхідно:

1. Розрахувати надходження і витрачання грошових коштів протягом року, визначити, чи має підприємство дефіцит, чи профіцит

коштів на кінець року.

2. Поділити операції за видами діяльності й розрахувати чистий грошовий потік за кожним видом діяльності.

3. Порахувати залишок коштів на кінець року.

Для вирішення кейсу до вправи 5 скористайтесь методикою розв'язку:

1. Розрахувати надходження і витрачання грошових коштів протягом року, визначити, чи має підприємство дефіцит, чи профіцит коштів на кінець року.

№ з/п	Стаття	Надходження	Витрачання
1	Надходження від покупців		
2	Платежі постачальникам		
3	Виплачена зарплата		
4	Сплачені податки на прибуток		
5	Інші операційні платежі (оренда, освітлення, опалення тощо)		
6	Придбання устаткування		
7	Отримана позика		
8	Сплачені дивіденди		
9	Сплачені відсотки		
	Разом		
	На кінець року		

2. Поділити операції за видами діяльності й розрахувати чистий грошовий потік за кожним видом діяльності.

3. Порахувати залишок коштів на кінець року.

№з/п	Стаття	Сума, тис. грн.
1	I. Рух коштів у результаті операційної діяльності	
2	Надходження від покупців	
3	Платежі постачальникам	
4	Виплачена зарплата	
5	Сплачені податки на прибуток	
6	Інші операційні платежі (оренда, освітлення, опалення тощо)	

7	<i>Чистий рух коштів від операційної діяльності (2-3-4-5-6-7)</i>	
8	II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності	
9	Придбання устаткування	
10	<i>Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності</i>	
11	III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності	
12	Отримана позика	
13	Сплачені дивіденди	
14	Сплачені відсотки	
15	<i>Чистий рух коштів від фінансової діяльності (12-13-14)</i>	
16	Чистий рух коштів за рік (7+10+15)	
17	Залишок коштів на початок року	
18	Залишок коштів на кінець року (16+17)	

Вправа 6. Робота у малих групах

Завдання спільне для обох груп: ТОВ «Чебурек» займається торговельною діяльністю. Залишок коштів на рахунку на 1 січня 2024 р. складав 233 тис. грн. Протягом 2024 р. були здійснені операції, які наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Вихідні дані ТОВ «Чебурек»

№ з/п	Зміст операції	Сума, тис. грн.
1	Надійшло від покупців	2000
2	Сплачений податок на прибуток	80
3	Перераховано постачальникам за придбані товари	2650
4	Придбане та оплачене устаткування	850
5	Виплачена зарплата	35
6	Отримана позика	220
7	Сплачені інші операційні платежі (оренда, освітлення, опалення тощо)	80
8	Виплачені дивіденди	44
9	Сплачені відсотки по кредиту	22

Мала група 1. Розрахувати надходження і витрачання грошових коштів протягом року, визначити має підприємство дефіцит чи профіцит коштів на кінець року.

Мала група 2. Поділити операції за видами діяльності і розрахувати чистий грошовий потік за кожним видом діяльності.

Разом. Об'єднати дані, які отримані кожною малою групою і порохувати залишок коштів на кінець року.

Завдання для самостійної роботи

Вивчіть п'ять основних етапів процесу складання Звіту про рух грошових коштів. Розробіть презентацію на 15 слайдів на тему: «Алгоритм складання Cash Flow (Звіту про рух грошових коштів)». Оберіть на opendatabot.ua фінансову звітність будь-якого підприємства і спробуйте скласти Звіт про рух грошових коштів самостійно. Поділіться враженнями від процесу. Підготуйтеся до дискусії.

Рефлексія

1. Чи правильне твердження: «Звичайна діяльність підприємства – це надзвичайні події». Поясніть свою думку.
2. Чи правильне твердження: «Придбання необоротних активів – це надходження грошових коштів унаслідок операційної діяльності». Поясніть свою думку.
3. Схарактеризувати механізм створення Звіту про рух грошових коштів.
4. Поясніть, чому Звіт про рух грошових коштів є достатньо новою формою фінансової звітності підприємства.

ТЕМА 5. СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Питання, що розкривають зміст теми

1. Визначення основних засобів підприємства
2. Склад і структура основних засобів підприємства
3. Вартість і ремонт основних засобів
4. Амортизація основних засобів. Методи її нарахування.

Цілі навчання

- розглянути визначення основних засобів відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби»
- розглянути й вивчити класифікацію основних засобів
- вивчити підходи до оцінки основних засобів
- розглянути методи нарахування амортизації

Вправи для контролю знань

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний йому термін або поняття.

1. Основні засоби
2. Визначення поняття основних засобів за Податковим кодексом України
3. Комп'ютер
4. Групи основних засобів
5. Невиробничі основні засоби
6. Виробничі основні засоби

Терміни й поняття:

- А. Вартісна оцінка основних засобів перевищує 20 000 грн.
- Б. Матеріальні цінності, що використовуються підприємством понад один календарний рік із дня введення в експлуатацію
- В. Багатоконпонентний основний засіб
- Г. Необхідні для визначення строку корисного використання
- Д. Житлові будинки та інші об'єкти соціально-культурного і побутового обслуговування, які не використовуються у господарській діяльності і перебувають на балансі підприємства

Е. Частина основних засобів, яка бере участь у процесі виробництва тривалий час, зберігаючи при цьому натуральну форму.

Вправа 2. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний йому термін або поняття.

1. Частковий знос
2. Об'єкт амортизації
3. Повний знос
4. Моральний знос
5. Фізичний знос
6. Амортизація

Терміни й поняття:

А. Компенсується внаслідок капітального ремонту основних засобів

Б. Зменшує вартість виробничих основних засобів внаслідок скорочення суспільно необхідних витрат на їх відтворення

В. Поступова втрата споживчої вартості в процесі експлуатації, тобто матеріальний знос їх окремих елементів

Г. Знос основних засобів унаслідок створення нових, більш прогресивних та економічно ефективних машин і устаткування

Д. Систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації)

Е. Вартість, яка амортизується.

Вправа 3. Знайдіть правильну відповідь:

1. Матеріальні цінності, що утримуються з метою використання у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам, для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року – це:

- а) оборотні активи;
- б) запаси;
- в) основні засоби;
- г) товари.

2. Яка частина основних засобів прямо або опосередковано бере участь у процесі виробництва?

- а) основні виробничі засоби;
- б) основні невикористані засоби.

3. До активної частини основних виробничих засобів належать:

- а) житлові будинки;
- б) устаткування;
- в) обчислювальна техніка;
- г) поліклініки.

4. До пасивної частини основних виробничих засобів належать:

- а) будинки;
- б) об'єкти соціально-культурної сфери;
- в) споруди;
- г) транспорт.

5. Торгова компанія є автомобільним дилером. Крім торгівлі автомобілями здійснюється передпродажна підготовка транспортних засобів та їхнє гарантійне обслуговування. Що з наведеного нижче належить до основних засобів компанії?

- а) автомобілі, які використовуються торговими агентами компанії;
- б) ремонтний сервіс, термін використання менше одного року;
- в) автомобілі, виставлені у торговому залі;
- г) торгове обладнання, термін використання 5 років;
- д) виробничий інвентар, термін використання 3 роки.

6. Завод виготовляє хімічну продукцію. Які об'єкти є основними засобами?

- а) система пожежогасіння;
- б) земельна ділянка під територією заводу;
- в) будівля складу, що здається за договором операційної оренди;
- г) будівля заводууправління;
- д) верстат, не придатний для подальшого використання та продажу.

7. Поступова втрата основними засобами своєї споживчої вартості в процесі функціонування називається:

- а) амортизацією;
- б) фізичним зносом;
- в) моральним зносом.

8. Аудиторська компанія надає послуги з аудиту, ведення бухгалтерського обліку, консалтингу та юридичного супроводу. Які об'єкти враховуються у складі основних засобів?

- а) комп'ютерна техніка;
- б) офісне приміщення, що орендується на правах операційної оренди;
- в) службовий автомобіль;
- г) база даних клієнтів, що зберігається на компакт-диску.

9. Знос основних засобів у результаті впровадження нових, більш прогресивних та економічно ефективних машин та обладнання називається:

- а) амортизацією;
- б) фізичним зносом;
- в) моральним зносом.

10. Банк - це фінансово-кредитна установа, яка здійснює операції з грошовими коштами та цінними паперами та надає фінансові послуги організаціям та фізичним особам. Які об'єкти є основними засобами банку?

- а) контрольно-касова техніка;
- б) будівля одного з ліквідованих відділень банку, призначена для продажу;
- в) золоті зливки у сховищі банку;
- г) броньований автомобіль для перевезення коштів;
- д) земельна ділянка, отримана у власність банку в порядку звернення стягнення щодо застави за своєчасно неповерненим кредитом. Банк ще не ухвалив рішення щодо його подальшого призначення.

11. Процес перенесення вартості основних засобів і нематеріальних активів з урахуванням витрат на їх придбання, виготовлення або поліпшення на продукцію, що випускається, називається:

- а) амортизацією;
- б) фізичним зносом;
- в) моральним зносом.

12. Витрати на створення нових, розширення, реконструкцію, модернізацію і технічне переозброєння чинних виробництв, називаються:

- а) страхуванням;
- б) амортизацією;
- в) капітальними вкладеннями.

13. Який вид ремонту здійснюється для забезпечення підтримки працездатності основних засобів шляхом усунення окремих поламаних і заміни або відновлення окремих частин?

- а) середній;
- б) капітальний;
- в) поточний.

14. Який вид ремонту проводиться для часткового відновлення основних засобів із заміною або відновленням деталей і вузлів обмеженої номенклатури, обумовленою технічною документацією?

- а) середній;
- б) капітальний;
- в) поточний.

15. Скільки груп основних засобів виокремлюють?

- а) 4;
- б) 16;
- в) 20.

16. Згідно з прямолінійним методом нарахування амортизації основних засобів річна сума амортизації визначається:

а) діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів;

б) як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації;

в) як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється.

17. Згідно з методом зменшення залишкової вартості нарахування амортизації основних засобів річна сума амортизації визначається:

а) діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів;

б) як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації;

в) як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється.

18. Згідно з методом прискореного зменшення залишкової вартості нарахування амортизації основних засобів річна сума амортизації визначається:

а) діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів;

б) як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації;

в) як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється.

19. Згідно з кумулятивним методом нарахування амортизації основних засобів річна сума амортизації визначається:

а) як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта;

б) як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації;

в) як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється.

20. Згідно з виробничим методом нарахування амортизації основних засобів місячна сума амортизації визначається:

а) як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації;

б) як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта;

в) як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації

Вправа 4. Створіть кросворд на такі теми «Основні засоби» та «Амортизація основних засобів». Надайте їх у вигляді питання-відповідь та схемою.

Вправа 5. Визначити вид ремонту основного засобу:

1. Поточний
2. Капітальний

Господарська операція, яка відбувається на підприємстві:

- А. Заміна двигуна в автомобілі «Daewoo Nubira 1998»
- Б. Заміна шин в автомобілі
- В. Будівництво 12 поверху будівлі
- Г. Витрати, що збільшують термін корисного використання
- Д. Заміна лампи у проєкторі
- Е. Фарбування дверей гаража
- Є. Прибудова до кафе
- Ж. Заміна поламаних деталей станків
- І. Ремонт ніжки стільця

Вправа 6. Робота у малих групах

Кейси для малої групи 1.

Кейс 1. Визначте первісну вартість торгового комплексу:

Компанія побудувала торговий комплекс. Витрати з будівництва та введення в експлуатацію склали 484 000 грн., у тому числі:

- підготовка проєктної та дозвільної документації 500 грн.
- придбання ділянки землі 100 000 грн.
- підготовка будівельного майданчика 10 000 грн.
- амортизація основних засобів, що беруть участь в процесі будівництва, 15 000 грн.
- будматеріали 200 000 грн.
- оплата праці будівельників 95 000 грн.
- інші накладні витрати, безпосередньо пов'язані з будівництвом, 60 000 грн.
- розподілена частина загальногосподарських витрат 3 000 грн
- витрати на відкриття торгового комплексу 500 грн.

Під час будівництва частина матеріалів на суму 500 грн. була викрадена, винні не встановлені, вартість вкраденого майна включена в наведену вище вартість будматеріалів.

Кейс 2. Підприємством придбаний верстат з числовим програмним управлінням. Вартість верстата, сплачена постачальнику, складала 12000 грн (у тому числі податок на додану вартість ПДВ - 2000 грн). При його реєстрації на балансі підприємства було сплачено мито (оскільки верстат було придбано у польського постачальника) в сумі 720 грн, збір за реєстрацію - 50 грн. Витрати на транспортування, установку та монтаж верстата у виробничому цеху склали 120 грн.

Необхідно обчислити первісну вартість такого верстата, за якою його візьмуть на баланс.

Кейси для малої групи 2.

Кейс 1. Визначте первісну вартість комп'ютерів: Для проектно-конструкторського відділу компанія придбала партію комп'ютерів у кількості 20 прим. вартістю 15 000 грн за од. та комплект програм:

операційна система Windows 8.1 350 000 грн з правом безстрокового користування;

антивірус 90 000 грн з правом користування 1 рік;

система автоматизованого проектування та креслення AutoCad 180 000 грн з правом безстрокового користування.

За доставлення та встановлення комп'ютерів сплачено 18 000 грн.

Кейс 2. Визначити первісну вартість основного засобу «В». Результат записати у таблицю.

Вид витрат	Сума, грн.	Включаються в первісну вартість
Витрачені матеріали на демонтаж обладнання «С»	7200	
Вартість, зазначена в рахунку заводу-виготовлювача обладнання «В»	480000	
Рахунок автотранспортного підприємства за доставлення обладнання «В»	4300	
Рахунок агенції за надану рекламу продукту "В"	240	
Електроенергія, витрачена на пусконаладжувальні роботи	930	
Витрати з виготовлення дослідного зразка продукту "В", який був реалізований	17000	
Заробітна плата і витрати на соціальне страхування:		
робітників-монтажників	11500	
робітників, які виробляють продукт "В"	15000	
майстрів і начальника цеху, що виробляє продукт "В"	16000	
Разом первісна вартість	?	

Завдання для самостійної роботи

Розглянути кейси із застосуванням різних методів нарахування амортизації. Зробити управлінські висновки. За можливості надати рекомендації керівництву щодо ефективності обрання того чи іншого методу нарахування амортизації залежно від поставленої мети.

Кейс 1. Первісна вартість вантажного автомобіля складає 1 000 000 грн. Очікуваний строк служби – 5 років. Ліквідаційна вартість автомобіля у вигляді матеріалів складе 100 000 грн.

Плановий випуск продукції – 50 000 одиниць.

Розрахуйте амортизацію вантажного автомобіля за такими методами: прямолінійним; методом зменшення залишкової вартості; методом прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивним; виробничим.

Кейс 2. Первісна вартість верстата, придбаного у грудні 2018 року становить 80 000 грн. Строк корисної експлуатації дорівнює 5 рокам. Очікується, що цей верстат матиме ліквідаційну вартість 5 000 грн. Передбачалося, що верстат придбано для виготовлення 150 000 одиниць продукції. Протягом строку експлуатації верстата фактично виготовлено одиниць продукції: 1-й рік – 30 000; 2-й рік - 45 000; 3-й рік - 40 000; 4-й рік - 20 000; 5-й рік - 15 000.

Розрахуйте амортизацію верстата за всіма методами нарахування амортизації: прямолінійним; методом зменшення залишкової вартості; методом прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивним; виробничим.

Рефлексія

1. П(С)БО 7 надає класифікацію основних засобів за групами. Податковий кодекс теж розглядає питання видів основних засобів. Схарактеризувати класифікацію основних засобів в цих документах з погляду доцільності.

2. Поясніть, що включається в поняття «багатокомпонентні основні засоби». Наведіть приклади.

3. Схарактеризувати методи амортизації основних засобів.

4. Поясніть, як правильно підприємству обрати той чи інший метод нарахування амортизації. Яким галузям економіки доцільно обирати той чи інший метод? Яку мету при цьому можна досягти підприємству?

ТЕМА 6. НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ ПІДПРИЄМСТВА

Питання, що розкривають зміст теми

1. Визначення нематеріальних активів підприємства
2. Оцінка нематеріальних активів підприємства
3. Амортизація нематеріальних активів підприємства

Цілі навчання

- розглянути визначення нематеріальних активів відповідно до П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»
- розглянути й вивчити класифікацію нематеріальних активів
- вивчити підходи до оцінки нематеріальних активів
- розглянути методи нарахування амортизації

Вправи для контролю знань

Вправа 1. Доведіть, що нематеріальний актив і основний засіб - це різні активи підприємства. Наведіть, за можливості, по три відмінності. Відповідь обґрунтуйте.

Вправа 2. Підприємство придбало активи для здійснення господарської діяльності. Здійсніть класифікацію придбаних підприємством активів на нематеріальні активи або основні засоби.

1. Сервер, що забезпечує зв'язок декількох робочих місць.
2. Спеціалізоване програмне забезпечення для друкарського верстата з програмним управлінням.
3. Програмне забезпечення для забезпечення захисту комп'ютерної мережі компанії.
4. Комплекс захисту обладнання, що складається з захисних ключів (80% вартості всього комплексу) і програма захисту (20% вартості всього комплексу).
5. Набір стандартного програмного забезпечення для комп'ютерного обладнання.
6. Витрати на рекламу нової продукції.
7. Оснащення комп'ютера новою оперативною пам'яттю і модемом.

Вправа 3. Знайдіть правильну відповідь:

1. Нематеріальний актив – це:

а) немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований;

б) активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей;

в) матеріальні цінності, що використовуються як засоби праці при виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг або для управлінських потреб підприємства протягом періоду, що перевищує 12 місяців.

2. Немонетарні активи – це:

а) активи, які не мають матеріальної форми та можуть бути ідентифіковані;

б) усі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей;

в) матеріальні цінності, що використовуються як засоби праці при виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг або для управлінських потреб підприємства протягом періоду, що перевищує 12 місяців.

3. На які групи поділяються нематеріальні активи:

а) права на об'єкти промислової власності, права на об'єкти авторських і суміжних прав, права на фірмове найменування, права на використання природних ресурсів, права на сорти рослин, ділова репутація;

б) права користування майном, права користування природними ресурсами, права на комерційні позначення, права на об'єкти промислової власності, авторське право та суміжні з ним права;

в) ділова репутація організації й права на об'єкти інтелектуальної власності, права на використання природних ресурсів, права на об'єкти інтелектуальної власності, права користування майном;

г) права на об'єкти промислової власності, права на об'єкти авторських та суміжних прав, права на знаки для товарів, права користування майном, права на використання природних ресурсів;

д) права на об'єкти промислової власності, права на об'єкти авторських та суміжних прав, представницькі витрати, права на об'єкти інтелектуальної власності.

4. Який нормативний документ визначає порядок визнання й обліку нематеріальних активів:

а) Закон про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні;

б) Положення щодо ведення бухгалтерського обліку і бухгалтерської звітності в Україні;

в) П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»;

г) П(С)БО 7 «Основні засоби»;

д) П(С)БО 8 «Нематеріальні активи».

5. Видатковий підхід оцінювання нематеріальних активів:

а) застосовується в умовах розвинутого ринку нематеріальних активів;

б) розрахунок витрат на відтворення нематеріальних ресурсів;

в) застосовується в основному при оцінці патентів і ліцензій, торгової марки, майнових прав.

6. Дохідний підхід оцінювання нематеріальних активів:

а) застосовується в умовах розвинутого ринку нематеріальних активів;

б) розрахунок витрат на відтворення нематеріальних ресурсів;

в) застосовується в основному при оцінці патентів і ліцензій, торгової марки, майнових прав.

7. Порівняльний (ринковий) підхід оцінювання нематеріальних активів:

а) застосовується в умовах розвинутого ринку нематеріальних активів;

б) розрахунок витрат на відтворення нематеріальних ресурсів;

в) застосовується в основному при оцінці патентів і ліцензій, торгової марки, майнових прав.

8. Обрати правильну формулу розрахунку первісної вартості придбання нематеріальних активів.

а) $НА_{\text{придб}} = Ц + М + НП + ІВ$

б) $НА_{\text{придб}} = Ц + М - НП + ІВ$

в) $НА_{\text{придб}} = Ц + М - НП - ІВ$

9. Що містить у собі ПНВ - прямі матеріальні витрати в формулі розрахунку первісної вартості нематеріального активу $ПВ_{\text{на}} = Во_{\text{п}} + ПНВ + ІВ$?

а) витрати на оплату праці та інші витрати;

б) витрати безпосередньо пов'язані зі створенням цього нематеріального активу та приведенням його до стану придатності для використання за призначенням (оплата реєстрації юридичного права, амортизація патентів, ліцензій тощо);

в) витрати на будівництво і транспортування нематеріального активу.

10. Чим відрізняється розрахунок амортизації прямолінійним методом нематеріальних активів від основних засобів?

- а) формулою розрахунку;
- б) складниками формули;
- в) показниками;
- г) нічим, вони схожі.

Вправа 4. Створіть кросворд на тему «Нематеріальні активи». Надайте його у вигляді питання-відповідь та схемою.

Вправа 5. Які з наведених нижче витрат підлягають включенню до складу новоствореного нематеріального активу? Відповідь обґрунтуйте.

- 1. Менеджерські витрати.
- 2. Витрати на заробітну плату адміністративно-управлінського персоналу.
- 3. Зарплата співробітників, які проводили дослідження нового виду продукції.
- 4. Оплата патенту винахідника, який розробив новий дизайн продукту.
- 5. Заробітна плата співробітникам, який проводив технічні розробки дизайну продукту, що випускається.

Вправа 6. Робота у малих групах

Кейси для малої групи 1.

Кейс 1. Визначити первісну вартість новоствореного нематеріального активу. Компанія мала такі операції:

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, грн.	Первісна вартість НМА, грн.
1	Перераховано вартість матеріалів, необхідні для створення НМА	2000,00	
2	Виплачено заробітну плату працівникам, які створюють НМА	3400,00	
3	Виплачено відрахування з заробітної плати працівників, які	1258,00	

	створюють НМА		
4	Оплачено послуги юриста щодо консультацій з експлуатації НМА	3000,00	
5	Оплачено реєстрацію юридичного права на об'єкт НМА	1800,00	
6	Виплачено плату за реєстрацію НМА	1800,00	
7	Перераховано держмити	17,00	
8	Отримано й оплачено послуги сторонніх організацій, пов'язані зі створенням НМА	250,00	
9	Виплачено премію робітнику, що реалізував першу партію НМА	15000,00	
10	Оплачено рекламу НМА після отримання перших доходів	3000,00	
	Разом		?

Кейс 2. Підприємство придбало систему «1С:Заробітна плата та кадри» версії 7.5 вартістю 4500 грн (без ПДВ). Термін експлуатації програмних продуктів згідно із встановленою обліковою політикою на підприємстві - 5 років. Ліквідаційна вартість дорівнює нулю. Розрахувати річну та щомісячну суму амортизації.

Кейс 3. Підприємство «Статус» замовило розширення можливостей комп'ютерної програми, яка вже обліковується на баланс. Балансова вартість програми з урахуванням амортизації на момент удосконалення становить 12 000 грн. Сума витрат на придбання спеціального програмного забезпечення становила 5000 грн. без ПДВ. За встановлення цього програмного забезпечення підприємство сплатило виконавцю 1000 грн. без ПДВ. Скільки становитиме первісна вартість комп'ютерної програми після проведення удосконалення.

Кейси для малої групи 2.

Кейс 1. Визначити первісну вартість новоствореного нематеріального активу. Компанія мала такі операції:

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, грн.	Первісна вартість НМА, грн.
1	Перераховано вартість матеріалів, необхідні для створення НМА	18000,00	

2	Виплачено заробітну плату працівникам, які створюють НМА	30000,00	
3	Виплачено відрядження з заробітної плати працівників, які створюють НМА	1258,00	
4	Оплачено послуги юриста щодо консультацій з експлуатації НМА	2200,00	
5	Оплачено реєстрацію юридичного права на об'єкт НМА	2100,00	
6	Виплачено плату за реєстрацію НМА	1600,00	
7	Перераховано держмити	18,00	
8	Отримано патент на НМА	1200,00	
9	Отримано й оплачено послуги сторонніх організацій, пов'язані зі створенням НМА	310,00	
10	Виплачено премію робітнику, що реалізував першу партію НМА	5000,00	
11	Оплачено рекламу НМА після отримання перших доходів	2000,00	
12	Оплачено страховку на НМА	3500,00	
	Разом		?

Кейс 2. Підприємство «Парус» придбало комп'ютерну програму вартістю 7200 грн. (без ПДВ). Згідно з обліковою політикою підприємства термін експлуатації цієї програми — два роки. Ліквідаційна вартість дорівнює нулю. Розрахувати амортизацію прямолінійним методом.

Кейс 3. Підприємство «Статус» замовило розширення можливостей комп'ютерної програми, яка вже обліковується на балансі. Балансова вартість програми з урахуванням амортизації на момент удосконалення становить 12 000 грн. Сума витрат на придбання спеціального програмного забезпечення становила 5000 грн. без ПДВ. За встановлення цього програмного забезпечення підприємство сплатило виконавцю 1000 грн. без ПДВ. Скільки становитиме первісна вартість комп'ютерної програми після проведення удосконалення.

Завдання для самостійної роботи

Розробіть презентацію на 15 слайдів на тему: «Нематеріальні активи на підприємстві. Доцільність і ефективність їх володінням». Підготуйтеся до дискусії.

Рефлексія

1. П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» і Податковий кодекс України надає поняття «гудвіл». Схарактеризувати це поняття. Наведіть приклади гудвілу.

2. Розкрийте механізм обліку та списання гудвілу, який виник у процесі приватизації (корпоратизації) підприємства. Для розкриття питання рекомендуємо користуватись документом за посиланням: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1363-06#Text>.

3. Схарактеризувати методи амортизації нематеріальних активів.

4. Поясніть, як правильно підприємству обрати той чи інший метод нарахування амортизації. Чи потрібно при розрахунку амортизації ліквідаційну вартість прирівнювати до нуля? Яку мету при цьому можна досягти підприємству?

ТЕМА 7. ОБОРОТНІ АКТИВИ ПІДПРИЄМСТВА

Питання, що розкривають зміст теми

1. Визначення оборотних активів підприємств
2. Структура оборотних активів підприємств
3. Характеристика оборотних активів підприємств
4. Оборотні активи в балансі
5. Норматив оборотних коштів

Цілі навчання

- розглянути види оборотних активів підприємств
- розглянути класифікацію оборотних активів
- вміти відрізняти оборотні активи від необоротних
- визначати місце оборотних активів в балансі
- розглянути фактори, що визначають склад і структуру оборотних коштів

Вправи для контролю знань

Вправа 1. Для кожного поняття, наведеного нижче, знайдіть відповідний йому термін або значення.

1. Виробничі оборотні активи
2. Фонди обігу
3. Оборотні активи
4. Автомобіль
5. Необоротні активи
6. Поточні фінансові інвестиції
7. Поточні біологічні активи

Поняття термінів:

- А. Залишки готової продукції, відвантажені, але не оплачені покупцями товари
- Б. Сировина, основні й допоміжні матеріали, паливо
- В. Акції, облигації, векселі
- Г. Необоротний актив
- Д. Використовуються протягом одного календарного року
- Е. Використовуються більш як 1 рік
- Ж. Тварини, птиці, рослини

Вправа 2. Установіть відповідність між термінами та їх визначеннями (одна відповідь вірна):

А Оборотні виробничі активи	1. Оплата наперед послуг мобільного зв'язку, інтернету	А	
Б Фонди обігу	2. Залишки готової продукції	Б	
В Витрати майбутніх періодів	3. Рослини, зокрема, зернові, технічні, овочеві та інші культури	В	
Г Поточні біологічні активи	4. Паливо	Г	
	5. Деревя горіхового саду		

Вправа 3. Розберіться у визначенні понять щодо елементів норм оборотних коштів. Вставте пропущені слова у речення.

1. Транспортний запас або запас в дорозі – це продукція, яка знаходиться від одного місця до іншого.

1	2	3	4	5
на підготовці	у виробництві	в дорозі	на складі	зберігання

2. Підготовчий запас – це час на,, складування та прийняття матеріалів на склад підприємства.

1	2	3	4	5
страхування	сушіння	подрібнення	сортування	розвантаження

3. Технологічний запас – це час на підготовчі операції (..... лісоматеріалів, брухту, розкрюювання матеріалів), якщо вони не є компонентом виробничого циклу.

1	2	3	4	5
страхування	сушіння	подрібнення	сортування	розвантаження

4. Поточний (складський) запас створюється для забезпечення процесу виробництва необхідними ресурсами на період часу між окремими постачаннями виробничих запасів від постачальників

1	2	3	4	5
грошовими	страховими	матеріальними	фінансовими	нематеріальними

5. Гарантійний (страховий) запас створюється для забезпечення виробництва при виникненні непередбачених перебоїв з постачанням підприємства виробничими запасами від постачальників.

1	2	3
страхування	безперервності	безперебійності

Вправа 4. Установіть відповідність між термінами та їх визначеннями (багатоваріантна відповідь):

А
Оборотні
виробничі
активи

Б
Фонди обігу

В
Витрати
майбутніх
періодів

Г
Поточні
біологічні
активи

1. Залишки готової продукції
2. Орендна плата, сплачена наперед
3. Оплата наперед послуг мобільного зв'язку, інтернету.
4. Плантація хмелю.
5. Тварини, що перебувають на вирощуванні та відгодівлі: птиця, звірі, кролі
6. Рослини, зокрема, зернові, технічні, овочеві та інші культури.
7. Сировина, основні і допоміжні матеріали
8. Підписка на періодичні видання
9. Паливо.
10. Дебіторська заборгованість, а також вкладення в короткострокові цінні папери
11. Тварини, прийняті від населення для реалізації
12. Деревя горіхового саду
13. Напівфабрикати
14. Оплата страхових полісів
15. Тара, запасні частини для ремонту
16. Залишки коштів підприємств на поточному рахунку в банку, касі, у розрахунках
17. Відвантажені, але не оплачені покупцями товари
18. Незавершене виробництво
19. Тварини, що перебувають на вирощуванні та відгодівлі
20. Будівля цеху

А	
Б	
В	
Г	

Вправа 5. Знайдіть правильну відповідь:

1. Оборотні активи підприємства - це:

а) активи, що використовуються більш як 1 рік або один операційний цикл, якщо він довший за рік;

б) активи у формі предметів праці, які можуть бути перетворені у грошові кошти протягом одного календарного року або одного виробничого циклу;

в) активи, що мають матеріальну форму і використовуються більш як 1 рік або один операційний цикл, якщо він довший за рік.

2. Що з наведеного нижче не входить до складу оборотних активів підприємства?

а) запаси сировини та матеріалів;

б) основні засоби;

в) грошові кошти на рахунках підприємства;

г) інвестиційна нерухомість.

3. До якої компоненти оборотних активів відносяться тварини, що перебувають на вирощуванні та відгодівлі?

а) грошові кошти;

б) поточні біологічні активи;

в) запаси;

г) дебіторська заборгованість.

4. До витрат майбутніх періодів відносять:

а) оплата страхових полісів;

б) рослини, зокрема зернові, технічні, овочеві та інші культури;

в) орендна плата, сплачена наперед;

г) частки у статутному капіталі.

5. Якщо коефіцієнт оборотності збільшився, то оборотність у днях:

а) збільшилась;

б) не змінилась;

в) скоротилась.

6. У яких підприємств операційний цикл може бути довшим за рік?

а) у виробничих підприємств, що виробляють морозиво, газовану воду;

б) торговельних підприємств;

в) які виробляють літаки, кораблі, складну військову техніку, а також деякі види елітних харчових продуктів і алкоголю;

г) у підприємств, що надають бухгалтерські та аудиторські послуги.

7. Які оборотні активи відносяться до нормованих?

а) виробничі запаси;

б) грошові кошти;

- в) дебіторська заборгованість;
- г) готова продукція.

8. Час на підготовчі операції (сушіння лісоматеріалів, подрібнення брухту, розкרוювання матеріалів), якщо вони не є компонентою виробничого циклу - це:

- а) транспортний запас;
- б) підготовчий запас;
- в) технологічний запас;
- г) поточний (складський) запас;
- д) гарантійний (страховий) запас.

9. Час на розвантаження, сортування, складування та прийняття матеріалів на склад підприємства - це:

- а) транспортний запас;
- б) підготовчий запас;
- в) технологічний запас;
- г) поточний (складський) запас;
- д) гарантійний (страховий) запас.

10. Запас, що визначається в межах до 50 % поточного запасу - це:

- а) транспортний запас;
- б) підготовчий запас;
- в) технологічний запас;
- г) поточний (складський) запас;
- д) гарантійний (страховий) запас.

Вправа 6. Створіть кросворд на тему «Оборотні активи підприємства». Надайте його у вигляді питання-відповідь та схемою.

Вправа 7. Робота у малих групах

Кейси для малої групи 1.

Кейс 1. Визначити норматив оборотних коштів за готовою продукцією за умови, що:

- 1) Норма запасу за готовою продукцією: комплектування виробів – 3 дні, добір – 3 дні, пакування – 1 день, доставлення і відвантаження – 2 дні, час на оформлення документів – 1 день.
- 2) Виробнича собівартість у плановому році – 21 100 грн.

Формула для розв'язання.

$$N_{ГП} = O_{ВП} \times N_{ГП},$$

де $N_{ГП}$ – норматив оборотних коштів за готовою продукцією;

$O_{\text{вп}}$ — одноденний випуск продукції в IV кварталі планового року за виробничою собівартістю (грн);

$N_{\text{гп}}$ — норма запасу оборотних коштів для готової продукції (днів);

Кейс 2. На підставі наведених даних необхідно визначити оборотність оборотних засобів і суму їх вивільнення або додаткового залучення до обороту:

– обсяг реалізації продукції за квартал: за планом 6480 грн.; фактично – 7130 грн.

– середні залишки оборотних засобів: за планом 320 грн.; фактично – 340 грн.

Формула для розв’язання.

$$O = C * T / P,$$

де O – термін обертання оборотних засобів, днів;

C – середні залишки оборотних засобів, грн.;

T – тривалість періоду, за який обчислюється обертання, днів;

P – обсяг реалізації, грн.

Кейси для малої групи 2.

Кейс 1. На основі наведених даних необхідно визначити норматив оборотних засобів за окремими видами основних матеріалів:

1. Потреба підприємства в основних матеріалах у плановому кварталі: матеріал «А» – 58 тис. грн.; матеріал «Б» – 36 тис. грн.;

2. Час доставлення матеріалів від постачальника до споживача (дні): матеріал «А» – 10 днів; матеріал «Б» – 7 днів;

3. Тривалість документообігу (дні): матеріал «А» – 6 днів; матеріал «Б» – 4 дні;

4. Час, необхідний для одержання матеріалів та підготовку їх до виробництва (дні): матеріал «А» – 2 дні; матеріал «Б» – 1 день;

5. Середній інтервал постачання матеріалів (днів): матеріал «А» – 32 дні; матеріал «Б» – 16 днів.

Формула для розв’язання.

$$H = O * N,$$

де O – одноденні витрати, грн.;

N – норма запасу, дні.

Кейс 2. Норматив оборотних коштів підприємства на початок планового року становив 1000 тис. грн., у тім числі виробничий — 800 тис. грн., невиробничий — 200 тис. грн. Зростання виробничої

програми на плановий рік передбачене в розмірі 10 % проти минулого року. У плановому році в результаті реалізації заходів для поліпшення використання оборотних коштів передбачається прискорення їх обертання на 2 %. Невиробничий норматив оборотних коштів збільшується на 5 % від зростання виробничої програми.

Розрахувати приріст нормативу оборотних коштів.

Формули для розв'язання.

Виробничий норматив оборотних коштів на плановий рік (Нв):

$$\text{Нв} = \text{Нв п.р.} * 3 / 100\%$$

де **Нв п.р.** - виробничий норматив оборотних коштів підприємства на початок планового року;

3 - зростання виробничої програми на плановий рік;

Невиробничий норматив оборотних коштів на плановий рік (Нн):

$$\text{Нв} = \text{Нв п.р.} * 3/2 / 100\%$$

де **Нн п.р.** - невиробничий норматив оборотних коштів підприємства на початок планового року;

3 – 50% зростання виробничої програми на плановий рік.

Завдання для самостійної роботи

На підставі вищенаведених формул для розв'язку кейсів вирішити аналогічні завдання самостійно.

Завдання 1. Визначити норматив оборотних засобів за готовою продукцією за умови, що:

1) Норма запасу за готовою продукцією: комплектування виробів – 4 дні, добір – 2 дні, пакування – 1 день, доставлення і відвантаження – 4 дні, час на оформлення документів – 2 дні.

2) Виробнича собівартість у плановому році – 24 800 грн.

Завдання 2. На основі наведених даних необхідно визначити норматив оборотних засобів за окремими видами основних матеріалів:

1. Потреба підприємства в основних матеріалах у плановому кварталі: матеріал «А» – 88 тис. грн.; матеріал «Б» – 66 тис. грн.;

2. Час доставлення матеріалів від постачальника до споживача (дні): матеріал «А» – 20 днів; матеріал «Б» – 14 днів;

3. Тривалість документообігу (дні): матеріал «А» – 8 днів; матеріал «Б» – 6 дні;

4. Час, необхідний для одержання матеріалів та підготовку їх до виробництва (дні): матеріал «А» – 4 дні; матеріал «Б» – 2 дні;

5. Середній інтервал постачання матеріалів (днів): матеріал «А» – 34 дні; матеріал «Б» – 18 днів.

Завдання 3. На підставі наведених даних необхідно визначити оборотність оборотних засобів і суму їх вивільнення або додаткового залучення до обороту (тис. грн.):

– обсяг реалізації продукції за квартал: за планом 8880 грн.; фактично – 8230 грн.

– середні залишки оборотних засобів: за планом 350 грн.; фактично – 220 грн.

Завдання 4. Норматив оборотних коштів підприємства на початок планового року становив 1200 тис. грн., у тім числі виробничий — 900 тис. грн., невиробничий — 300 тис. грн. Зростання виробничої програми на плановий рік передбачене в розмірі 12 % проти минулого року. У плановому році в результаті реалізації заходів для поліпшення використання оборотних коштів передбачається прискорення їх обертання на 2 %. Невиробничий норматив оборотних коштів збільшується на 6 % від зростання виробничої програми.

Розрахувати приріст нормативу оборотних коштів.

Рефлексія

1. В якому випадку автомобіль можна віднести до основного засобу, а в якому – до оборотного активу. Відповідь обґрунтуйте.

2. Поясніть, що становить собою операційний цикл. Наведіть п'ять-шість прикладів розмірів одного операційного циклу.

3. Схарактеризувати поточні й довгострокові біологічні активи. Наведіть приклади.

4. Поясніть методи розрахунку нормативів оборотних коштів.

ТЕМА 8. ОЦІНКА ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI

Питання, що розкривають зміст теми

1. Сутність та види дебіторської заборгованості підприємств
2. Оцінка дебіторської заборгованості підприємств
3. Методи розрахунку резерву сумнівних боргів

Цілі навчання

- розглянути визначення дебіторської заборгованості відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»
- розглянути класифікацію дебіторської заборгованості
- вивчити підходи до оцінки дебіторської заборгованості
- розглянути методи визначення величини резерву сумнівних боргів

Вправи для контролю знань

Вправа 1. Для кожного положення, наведеного нижче, знайдіть відповідний йому термін або поняття:

1. Безнадійна
2. Товарна
3. Грошова
4. Поточна
5. Дебіторська заборгованість
6. Довгострокова
7. Дебітори
8. Сумнівна

Терміни й поняття:

- А. Термін ≤ 12 місяців
- Б. Існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності
- В. Повертається грошовими коштами
- Г. У підприємства є непевність у тому, що заборгованість буде погашена боржником
- Д. З латинського значить «він винен»
- Е. Заборгували підприємству певні суми грошей

Є. Буде погашена товарами, роботами, послугами, а не грошима
Ж. Термін > 12 місяців

Вправа 2. Знайдіть правильну відповідь:

1. Безнадійна дебіторська заборгованість – це:

а) поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість у її неповерненні боржником або строк позовної давності якої минув;

б) сума дебіторської заборгованості, що не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу;

в) сума дебіторської заборгованості, що виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

2. Довгострокова дебіторська заборгованість – це:

а) поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість у її неповерненні боржником або строк позовної давності якої минув;

б) сума дебіторської заборгованості, що не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу;

в) сума дебіторської заборгованості, що виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

3. Поточна дебіторська заборгованість – це:

а) поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість у її неповерненні боржником або строк позовної давності якої минув;

б) сума дебіторської заборгованості, що не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу;

в) сума дебіторської заборгованості, що виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

4. Заборгованість фізичних і юридичних осіб підприємству називається:

а) кредиторською;

б) дебіторською;

в) бюджетною;

г) відстроченою.

5. В якій із форм фінансової звітності відображається дебіторська заборгованість покупців за реалізовані ним товари (роботи, послуги)?

- а) у балансі;
- б) у звіті про фінансові результати;
- в) у звіті про власний капітал.

6. Резерв сумнівних боргів розраховується як:

а) чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на умовах подальшої оплати за звітний період помножений на коефіцієнт інфляції;

б) первісна вартість плюс резерв сумнівних боргів;

в) чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на умовах подальшої оплати за звітний період помножений на коефіцієнт сумнівності.

7. Оцінка дебіторської заборгованості означає:

а) аналіз дебіторської заборгованості за термінами погашення;

б) виявлення простроченої заборгованості з подальшим розділенням її на: безнадійну і ту, що підприємство ще сподівається отримати;

в) отримання повної й оперативної інформації щодо різних видів дебіторської заборгованості;

г) виявлення поточної дебіторської заборгованості, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

8. Сумнівний борг - це:

а) поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником;

б) сумнівна дебіторська заборгованість;

в) довгострокова дебіторська заборгованість.

9. Які існують методи визначення величини резерву сумнівних боргів?

а) застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості

б) застосування коефіцієнта сумнівності

в) визначення величини резерву;

10. Метод абсолютної суми для розрахунку резерву сумнівних боргів можуть використовувати:

а) всі підприємства без винятку;

б) якщо кількість дебіторів є відносно невеликою;

в) на підприємстві є відділ по роботі з дебіторами.

Вправа 3. Створіть кросворд на тему «Дебіторська заборгованість підприємства». Надайте його у вигляді питання-відповідь та схемою.

Вправа 4. Робота у малих групах

Кейси для малої групи 1.

Кейс 1. Визначити коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості. Вихідні дані наведені у табл. 1. Сальдо по резерву сумнівних боргів на кінець 2024 р. становить 500 грн. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на умовах наступної оплати за 2024 р. становить 550 000 грн.

Таблиця 1

Період (рік)	Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати	Сума дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, що визнана безнадійною
2022	1 250 000	
2023	2 000 000	5 500
2024	350 000	9 000
Разом	3 600 000	14 500

Формула для розв'язання.

Наведемо формулу розрахунку коефіцієнта сумнівності, беручи за основу П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»:

$$K_c = \Sigma B_{zn} / \Sigma D_{zn}, \quad (1)$$

де K_c – коефіцієнт сумнівності;

B_{zn} – безнадійна дебіторська заборгованість відповідної групи у складі дебіторської заборгованості цієї групи на дату балансу в обраному для спостереження періоді;

D_{zn} – дебіторська заборгованість відповідної групи на дату балансу в обраному для спостереження періоді.

Кейс 2. Визначити коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості. Вихідні дані наведені у табл. 2. ПАТ «Міміза» визначає величину сумнівних боргів на основі класифікації дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість на 31 грудня 2024 року становить 966 000 грн., з наступним розподілом за строками її непогашення:

1-ша група – 700 000 грн.;

2-га група – 240 000 грн.;

3-тя група – 26 000 грн.

Залишок резерву сумнівних боргів до складання балансу на 31 грудня 2024 року становить 3 020 грн.

Для визначення коефіцієнта сумнівності на основі класифікації дебіторської заборгованості на 31 грудня 2024 року ПАТ «Мімоза» для спостереження обрало період за попередні три роки (табл. 2).

Таблиця 2

Дата балансу	Сальдо дебіторської заборгованості відповідної групи* (грн.)			Заборгованість, що визнана безнадійною в наступному році, у складі сальдо дебіторської заборгованості відповідної групи на кінець попереднього періоду* (грн)		
	1 група	2 група	3 група	1 група	2 група	3 група
1	2	3	4	5	6	7
31.12.2021	200000	50000	5000	1000	800	1000
31.12.2022	400000	70000	3000	2000	200	590
21.12.2023	600000	100000	7000	3000	1000	1410
РАЗОМ	1200000	220000	15000	6000	2000	3000

* Підприємство самостійно визначає групи за строками непогашення поточної дебіторської заборгованості

Формула для розв'язання.

Коефіцієнт сумнівності (K_c) відповідної групи дебіторської заборгованості може визначатися за такою формулою:

$$K_c = (\Sigma B_{zn} / D_{zn}) / i, \quad (2)$$

де B_{zn} – фактично списана безнадійна дебіторська заборгованість відповідної групи за окремий місяць обраного для спостереження періоду;

D_{zn} – дебіторська заборгованість відповідної групи на кінець окремого місяця обраного для спостереження періоду;

i – кількість місяців в обраному для спостереження періоді.

Кейси для малої групи 2.

Кейс 1. Визначити коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості. Вихідні дані наведені у табл. 3. Для визначення коефіцієнта сумнівності на 31 грудня 2024 року ТОВ «Макар» для спостереження обрало період за останні пів року (липень-грудень 2024 року).

Таблиця 3

Визначення величини резерву сумнівних боргів на основі класифікації дебіторської заборгованості ТОВ «Макар»

Місяць	Фактично описано безнадійну дебіторську заборгованість* (грн.)			Сальдо дебіторської заборгованості відповідної групи на кінець попереднього місяця* (грн.)		
	1 група	2 група	3 груп	1 група	2 група	3 група
1	2	3	4	5	6	7
Липень	600	800	950	20000	18000	17000
Серпень	-	400	700	22000	12000	14000
Вересень	750	500	-	15000	13000	14500
Жовтень	300	-	770	16000	12000	11000
Листопад	-	650	-	18000	11500	13000
Грудень	550	850	1400	17000	14000	16000
РАЗОМ	2200	3200	3820	x	x	x

* Підприємство самостійно визначає групи за строками непогашення поточної дебіторської заборгованості

Формула для розв'язання.

Коефіцієнт сумнівності (K_c) відповідної групи дебіторської заборгованості може визначатися за такою формулою:

$$K_c = (\sum B_{zn} / D_{zn}) / i, \quad (2)$$

де B_{zn} – фактично списана безнадійна дебіторська заборгованість відповідної групи за окремий місяць обраного для спостереження періоду;

D_{zn} – дебіторська заборгованість відповідної групи на кінець окремого місяця, обраного для спостереження періоду;

i – кількість місяців в обраному для спостереження періоді.

Кейс 2. Визначити коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості й загальну суму резерву сумнівних боргів. Вихідні дані наведені у табл. 4. Протягом I кварталу 2024 р. підприємство отримало чистий дохід від реалізації продукції на умовах післяплати у сумі 150000,00 грн. Залишок резерву сумнівних боргів станом на 31 грудня 2023 р. — 1300,00 грн. Під час складання фінзвітності за I квартал 2024 р. підприємство обчислює резерв станом на 31 березня 2024 р. Для визначення коефіцієнта сумнівності береться інформація за попередні п'ять років (див. табл. 4).

Таблиця 4

Резерв сумнівних боргів виходячи з питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході

Рік	Чистий дохід від реалізації продукції на умовах післяплати	Сума безнадійної дебіторської заборгованості
2020	850000,00	14000,00
2021	930000,00	17000,00
2022	1150000,00	9500,00
2023	790000,00	8400,00
2024	1280000,00	6100,00
Разом	5000000,00	55000,00

Формула для розв'язання.

Наведемо формулу розрахунку коефіцієнта сумнівності, беручи за основу П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»:

$$K_c = \Sigma B_{zn} / \Sigma D_{zn}, \quad (1)$$

де K_c – коефіцієнт сумнівності;

B_{zn} – безнадійна дебіторська заборгованість відповідної групи у складі дебіторської заборгованості цієї групи на дату балансу в обраному для спостереження періоді;

D_{zn} – дебіторська заборгованість відповідної групи на дату балансу в обраному для спостереження періоді.

Кейси для опрацювання обома малими групами. Уважно вивчіть процес ретельного аналізу інформації на підприємстві при формуванні резерву сумнівних боргів. Необхідно визначити види дебіторської заборгованості згідно з зазначеними даними і розрахувати суму резерву сумнівних боргів за дебіторами та безнадійну заборгованість.

Кейс 1. Вихідні дані: Підприємство формує резерв сумнівних боргів за методом абсолютної суми сумнівної заборгованості шляхом аналізу ймовірності погашення кожної суми дебіторської заборгованості станом на 31 березня 2024 р. (див. табл. 5).

Таблиця 5

Резерв сумнівних боргів за методом абсолютної суми сумнівної заборгованості

Дебітор	Сума заборгованості, грн	Дата виникнення заборгованості	Інформація про дебітора та ймовірність погашення заборгованості	Висновок щодо сумнівності заборгованості
«А»	150,00	29.03.2021 р.	У квітні 2020 р. минає строк позовної давності, дебітор не відповідає на листи та телефонні дзвінки	Сумнівна, у наступному місяці, якщо не буде погашена, стане безнадійною
«Б»	2500,00	11.01.2021 р.	У березні 2020 р. минув строк позовної давності	Безнадійна
«В»	8700,00	17.05.2022 р.	Дебітор постійно порушує графіки платежів, вже були випадки списання його заборгованості після закінчення строку позовної давності	Сумнівна
«Г»	10700,00	27.07.2023 р.	Дебітор надав інформацію про припинення діяльності	Сумнівна, але є час вжити заходів щодо її погашення
«Д»	9650,00	10.12.2023 р.	Дебітор надав інформацію про порушення процедури банкрутства та про включення кредитора до шостої черги вимог кредиторів	Сумнівна, після закінчення процедури банкрутства дебітора є високою ймовірність її списання як безнадійної
Інші	146300,00	2023 — 2024 рр.	Щодо дебіторів немає негативної інформації, заборгованість погашається	Поточна дебіторська заборгованість

			вчасно та в повному обсязі
Разом	178000,00		
Сформовано резерв сумнівних боргів за дебіторами «А», «В», «Г» та «Д», заборгованість яких є сумнівною: 150,00 + 8700,00 + 10700,00 + 9650,00 = 29200,00 грн. Безнадійну заборгованість дебітора «Б» у сумі 2500,00 грн має бути списано у березні 2024 р.			29200,00

Кейс 2. Вихідні дані: Під час складання фінзвітності за I квартал 2020 р. (станом на 31 березня 2024 р.) підприємство формує резерв сумнівних боргів за методом абсолютної суми сумнівної заборгованості шляхом аналізу давності кожної суми дебіторської заборгованості. Підприємство, яке здійснює гуртову торгівлю, за попередні періоди встановило, що у середньому покупці погашають дебіторську заборгованість протягом трьох місяців. Якщо заборгованість не погашено протягом цього строку, ймовірність її погашення різко зменшується і вона вважається сумнівною. Розрахунок резерву для цього підприємства подано у табл. 6.

Таблиця 6

Резерв сумнівних боргів за методом абсолютної суми сумнівної заборгованості

Дебітор	Сума заборгованості, грн	Дата виникнення заборгованості	Класифікація заборгованості для управлінських цілей та для розрахунку резерву
«А»	1530,00	20.11.2023 р.	Сумнівна
«Б»	9570,00	23.10.2023 р. 23.01.2024— погашена пройшло 3 місяці	31.03.2024 Сумнівна
«В»	4600,00	11.12.2023 р. -11.03.2024	31.03.2024 Сумнівна
Інші	124000,00	Січень, лютий, березень 2024 р.	Поточна дебіторська заборгованість
Разом	139700,00	Загальна сума дебіторської заборгованості	
У т. ч. резерв сумнівних боргів	15700,00	Сума резерву сумнівних боргів: 1530,00 + 9570,00 + 4600,00 = 15700,00 грн	

Завдання для самостійної роботи

На підставі вищенаведених формул для розв'язку кейсів вирішити аналогічні завдання самостійно.

Завдання 1. Визначити коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості. Вихідні дані наведені у табл. 1. Сальдо по резерву сумнівних боргів на кінець 2024 становить 1000 грн. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на умовах наступної оплати за 2024 р. становить 950 000 грн. (табл. 1).

Таблиця 1

Період (рік)	Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати	Сума дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, що визнана безнадійною
2022	2500000	
2023	4000000	9500
2024	650000	12000
Разом		

Завдання 2. Визначити коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості. Вихідні дані наведені у табл. 2. ТОВ «Ромашка» визначає величину сумнівних боргів на основі класифікації дебіторської заборгованості (табл. 2).

Таблиця 2

Дата балансу	Сальдо дебіторської заборгованості відповідної групи* (грн.)			Заборгованість, що визнана безнадійною в наступному році, у складі сальдо дебіторської заборгованості відповідної групи на кінець попереднього періоду* (грн)		
	1 група	2 група	3 група	1 група	2 група	3 група
1	2	3	4	5	6	7
31.12.2020	4000000	30000	7000	1000	600	1000
31.12.2021	4000000	80000	4000	4000	100	590
21.12.2022	8000000	100000	7000	3000	1000	1410
РАЗОМ						

* Підприємство самостійно визначає групи за строками непогашення поточної дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість на 31 грудня 2024 року становить 945 000 грн., з наступним розподілом за строками її непогашення:

1-ша група – 700 000 грн.;

2-га група – 220 000 грн.;

3-тя група – 25 000 грн.

Залишок резерву сумнівних боргів до складання балансу на 31 грудня 2024 року становить 4 020 грн.

Завдання 3. Визначити коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості. Вихідні дані наведені у табл. 3. Для визначення коефіцієнта сумнівності на 31 грудня 2024 року ТОВ «Мо» для спостереження обрало період за останні пів року (липень-грудень 2024 року).

Таблиця 3

Визначення величини резерву сумнівних боргів на основі класифікації дебіторської заборгованості

Місяць	Фактично описано безнадійну дебіторську заборгованість* (грн.)			Сальдо дебіторської заборгованості відповідної групи на кінець попереднього місяця* (грн)		
	1 група	2 група	3 група	1 група	2 група	3 група
1	2	3	4	5	6	7
Липень	800	600	950	22000	24000	17000
Серпень	-	200	700	22000	12000	18000
Вересень	975	300	-	13000	13000	14500
Жовтень	600	-	970	16000	12000	12000
Листопад	-	850	-	18000	11500	13000
Грудень	550	850	1400	17000	14000	16000
РАЗОМ						

* Підприємство самостійно визначає групи за строками непогашення поточної дебіторської заборгованості

Завдання 4. Визначити види дебіторської заборгованості згідно з зазначеними даними і визначити суму резерву сумнівних боргів за дебіторами та безнадійну заборгованість. Вихідні дані наведені у табл. 4. Підприємство ТОВ «Груня» формує резерв сумнівних боргів за методом абсолютної суми сумнівної заборгованості шляхом аналізу ймовірності погашення кожної суми дебіторської заборгованості станом на 31 березня 2021 р. (див. табл. 4).

Таблиця 4

Резерв сумнівних боргів за методом абсолютної суми сумнівної заборгованості

Дебітор	Сума заборгованості, грн	Дата виникнення заборгованості	Інформація про дебітора та ймовірність погашення заборгованості	Висновок щодо сумнівності заборгованості
ТОВ «Гуня»	18900,00	29.03.2022 р.	Дебітор не відповідає на листи та телефонні дзвінки	
ТОВ «Беня»	13000,00	11.01.2022 р.		
ТОВ «Вуля»	27000,00	17.05.2023 р.	Дебітор постійно порушує графіки платежів, вже були випадки списання його заборгованості після закінчення строку позовної давності	
ТОВ«Пиріжок»	35000,00	27.07.2023 р.	Дебітор надав інформацію про припинення діяльності	
ТОВ «Лія»	13000,00	10.12.2023 р.	Дебітор надав інформацію про порушення процедури банкрутства та про включення кредитора до шостої черги вимог кредиторів	
Інші	250000,00	2023 — 2024 рр.	Щодо дебіторів	

			немає негативної інформації, заборгованість погашається вчасно та в повному обсязі	
Разом				

Рефлексія

1. Яка мета проведення оцінки дебіторської заборгованості? Доведіть або спростуйте доцільність цих дій.
2. Поясніть, в яких випадках підприємство може розраховувати резерв сумнівних боргів.
3. Схарактеризувати способи розрахунку коефіцієнта сумнівності.
4. Поясніть, де можна знайти інформацію про розмір і види дебіторської заборгованості підприємства.
5. В якій формі звітності відображається інформація про дебіторську заборгованість?

ТЕМА 9. ОЦІНКА ЗАПАСІВ

Питання, що розкривають зміст теми

1. Сутність та структура запасів підприємств
2. Класифікація та оцінка запасів
3. Класифікація виробничих запасів
4. Оцінка вибуття виробничих запасів

Цілі навчання

- розглянути визнання запасів відповідно до П(С)БО 9 «Запаси»
- розглянути і вивчити класифікацію запасів
- вивчити особливості класифікації виробничих запасів
- розглянути способи надходження і вибуття запасів

Вправи для контролю знань

Вправа 1. Здійсніть сортування запасів за групами:

1. Виробничі запаси
2. Готова продукція
3. Незавершене виробництво
4. Товари

Терміни й поняття:

- А. Ручки
- Б. Колеса
- В. Принтер без барабана
- Г. Вовна
- Д. Масло
- Е. Флешки для продажу.
- Ж. Торт «Київський» в магазині «Сільпо»
- І. Молоко у скляній пляшці
- Й. Молоко не в пляшці
- К. Глина
- Л. Морозиво на складі холодокомбінату
- М. М'яка іграшка без очей
- Н. Куртка без вшитого застібки
- П. Молоко у пляшці на складі фабрики

- Р. Костюм у вітрині магазину
- С. Молоко для морозива
- Т. Спідниця на складі фабрики
- У. Цукерки на полиці в АТБ
- Ф. Вікна на складі
- Ц. Ролики на складі

Вправа 2. Установіть відповідність між термінами та їх визначеннями (багатоваріантна відповідь):

А	1. Ролики на складі
Виробничі запаси	2. Вікна на складі
Б	3. Цукерки на полиці в АТБ
Незавершене виробництво	4. Спідниця на складі фабрики
В	5. Молоко для морозива
Готова продукція	6. Костюм у вітрині магазину
Г	7. Амортизація обладнання
Товари	8. Молоко у пляшці на складі фабрики
	9. Ручки
	10. Колеса
	11. Принтер без барабана
	12. Вовна
	13. Масло
	14. Флешки для продажу
	15. Торт «Київський» в магазині «Сільпо»
	16. Молоко у скляній пляшці
	17. Молоко не в пляшці
	18. Глина
	19. Морозиво на складі холодокомбінату
	20. М'яка іграшка без очей
	21. Куртка без вшитой застібки

А	
Б	
В	
Г	

Вправа 3. Розберіться у визначенні понять щодо незавершеного виробництва підприємства як компоненти запасів. Сформуйте його складники. Зробіть відповідні висновки.

1. Колеса, ручки, молоко для морозива, масло, глина, вовна
2. Принтер без барабана, молоко не в пляшці, куртка без вшитой застібки, м'яка іграшка без вух
3. Костюм на складі фабрики, ролики на складі, молоко у пляшці на складі фабрики, вікна на складі, морозиво на складі холодокомбінату

4. Молоко у скляній пляшці, флешка для продажу, костюм у вітрині магазину, торт «Київський» у магазині «Сільпо», цукерки на полиці в АТБ.

Вправа 4. Знайдіть правильну відповідь:

1. Виробничі запаси – це:

- а) активи, які утримуються підприємством для подальшого перепродажу за умов звичайної діяльності;
- б) придбані або самостійно виготовлені вироби, які підлягають подальшому переробленню на підприємстві;
- в) частина продукції, що не пройшла всіх стадій оброблення.

2. Залежно від ролі, яку виконують виробничі запаси в процесі виробництва їх поділяються на:

- а) ліквідні й неліквідні;
- б) початкові й кінцеві;
- в) сезонні й постійні;
- г) основні й допоміжні.

3. Оберіть приклади багаторічних запасів:

- а) виробництво вина;
- б) реалізація морозива;
- в) будівництво літаків і кораблів, нерухомості;
- г) продаж цигарок.

4. Що відрізняє багаторічні запаси від виробничих?

- а) нічого – це теж саме, що і виробничі запаси;
- б) тривалість операційного циклу;
- в) подальший продаж.

5. Основні виробничі запаси - це:

- а) предмети праці, які не входять речовинно до складу продукції, а сприяють процесу виробництва, забезпечують обслуговування обладнання або надають зовнішній вигляд продукції;
- б) придбані або самостійно виготовлені запаси, які підлягають подальшому перероблюванню на підприємстві або утримуються для іншого споживання в ході нормального операційного циклу;
- в) предмети праці, що становлять основу вироблюваної продукції, тобто їх використання передбачено технологією.

6. Допоміжні виробничі запаси - це:

- а) предмети праці, які не входять речовинно до складу продукції, а сприяють процесу виробництва, забезпечують обслуговування обладнання або надають зовнішній вигляд продукції;

б) придбані або самостійно виготовлені запаси, які підлягають подальшому перероблюванню на підприємстві або утримуються для іншого споживання в ході нормального операційного циклу;

в) предмети праці, що становлять основу вироблюваної продукції, тобто їх використання передбачено технологією.

7. Перероблена сировина і складна фурнітура – це приклади:

а) незавершеного виробництва;

б) виробничих запасів;

в) готової продукції;

г) товарів.

8. Запаси в балансі відбивають у складі:

а) необоротних активів;

б) оборотних активів;

в) власного капіталу.

9. Продукція, що не пройшла всіх стадій виробничого процесу, а також виробни не укомплектовані, не пройшли випробування і технічного приймання - це:

а) незавершене виробництво;

б) виробничі запаси;

в) готова продукція;

г) товари.

10. Для запасів, отриманих підприємством безоплатно, первісна вартість відповідає:

а) залишковій;

б) собівартості;

в) справедливій.

Вправа 5. Створіть кросворд на тему «Запаси підприємств». Надайте його у вигляді питання-відповідь та схемою.

Вправа 6. Робота у малих групах

Кейси для малої групи 1.

Кейс 1. Визначити собівартість реалізованих товарів. Підприємство, що реалізує паливо, використовує метод ціни продажу для оцінки місячних кінцевих запасів. Станом на 31 березня 2024 року є така інформація за двома видами палива у тисячах гривень:

Таблиця 1

Показник	Тверде паливо		Рідке паливо	
	Собівартість (С)	Ціна продажу (Ц)	Собівартість (С)	Ціна продажу (Ц)
Залишок товарів на початок місяця (ЗТпм)	500	800	40	70
Покупна вартість придбаних товарів (ПВ)	2 300	3 680	380	540
Транспортні витрати (ТВ)	10		3	
Реалізовано товарів (РТ)		2 100		500

Формули для розв'язання.

1. Визначаємо собівартість придбання (Сп) кожного виду палива:

$$C_{п} = ПВ + ТВ$$

2. Торгова націнка у продажній вартості товарів, наявних для продажу (ТНпв):

$$ТН_{пв} = (Ц_{зтпм} - С_{зтпм}) + (Ц_{пв} - С_{пв} - С_{тв})$$

3. Визначаємо продажну (роздрібну) вартість наявних для продажу товарів (ПродВ):

$$ПродВ = Ц_{зтпм} + Ц_{пв}$$

Ц_{зтпм} - продажна вартість залишку товарів на початок звітного періоду;

Ц_{пв} - продажна вартість отриманих в звітному періоді товарів;

4. Визначаємо середній відсоток торгової націнки (СВ_{тн}):

$$СВ_{тн} = ТН_{пв} / ПродВ$$

(торгова націнка у продажній вартості товарів, наявних для продажу, ділиться на продажну вартість наявних для продажу товарів):

5. Визначаємо суму торгової націнки на реалізовані товари (ТН_{РТ}):

$$ТН_{РТ} = СВ_{ТН} \times РТ$$

РТ - продажна (роздрібна) вартість реалізованих товарів;

6. Визначаємо собівартість реалізованих товарів (С_Т):

$$С_{Т} = РТ - ТН_{РТ}$$

Кейс 2. Залишок товару на початок місяця становив 3906,00 грн. (70 одиниць за ціною 55,80 грн.).

У звітному періоді товар отримувався двічі:

1) 60 од. за ціною 60,00 грн./од.;

2) 70 од. за ціною 61,20 грн./од.

Протягом місяця реалізовано 180 одиниць:

1) 70 од. за ціною 55,80 грн./од.;

2) 50 од. за ціною 60,00 грн./од.;

3) 60 од. за ціною 61,20 грн./од.

Усі ціни зазначені без урахування ПДВ.

Розрахувати списання запасів методом ідентифікованої собівартості. Розрахунок представити в табл. 1.

Таблиця 1.

Списання запасів методом ідентифікованої собівартості

Дата	Залишок на початок			Надійшло			Вибуло			Залишок на кінець		
	кількість, од.	ціна за од.	сума, грн.	кількість, од.	ціна за од.	сума, грн.	кількість, од.	ціна за од.	сума, грн.	кількість, од.	ціна за од.	сума, грн.
02.05	70	55.80	3906.00									
16.05												
25.05												
Разом												

Кейси для малої групи 2.

Кейс 1. На початок травня на складі виробничого підприємства готова продукція була відсутня. Протягом цього місяця на склад трьома партіями надійшла готова продукція в такій кількості:

1) 04 травня - 65 шт.;

2) 17 травня - 92 шт.;

3) 29 травня - 78 шт.

У цьому ж місяці зі складу тричі була реалізована готова продукція в кількості:

- 1) 14 травня - 60 шт.;
- 2) 23 травня - 78 шт.;
- 3) 31 травня - 82 шт.

Нормативна вартість одиниці продукції в травні становить 92,00 грн., а фактична собівартість — 96,00 грн.

Розрахувати списання запасів методом нормативних витрат. Результати представити в таблиці. Провести необхідні розрахунки.

Кейс 2. Залишок товару на початок місяця становив 3906,00 грн. (70 одиниць за ціною 55,80 грн.).

У звітному періоді товар отримувався двічі:

- 1) 60 од. за ціною 60,00 грн./од.;
- 2) 70 од. за ціною 61,20 грн./од.

Протягом місяця реалізовано 180 одиниць:

- 1) 70 од. за ціною 55,80 грн./од.;
- 2) 50 од. за ціною 60,00 грн./од.;
- 3) 60 од. за ціною 61,20 грн./од.

Усі ціни зазначені без урахування ПДВ.

Розрахувати списання запасів методом середньозваженої собівартості запасів (за звітний період). Розрахунок представити в табл. 2.

Таблиця 2

Метод середньозваженої собівартості (за звітний період)

Дата	Залишок на початок			Надійшло			Вибуло			Залишок на кінець		
	кількість, од.	ціна за од.	сума, грн.	кількість, од.	ціна за од.	сума, грн.	кількість, од.	ціна за од.	сума, грн.	кількість, од.	ціна за од.	сума, грн.
02.05	70	55,8	3906,00									
16.05												
25.05												
Разом												

Завдання для самостійної роботи

На підставі вищенаведених формул для розв'язку кейсів вирішити аналогічні завдання самостійно.

Завдання 1. Визначити собівартість реалізованих товарів. Підприємство, що реалізує паливо, використовує метод ціни продажу для оцінки місячних кінцевих запасів. Станом на 31 березня 2024 року є така інформація за двома видами палива у тисячах гривень:

Таблиця 1

Показник	Тверде паливо		Рідке паливо	
	Собівартість	Ціна продажу	Собівартість	Ціна продажу
Залишок товарів на початок місяця	550	880	44	77
Покупна вартість придбаних товарів	2 530	4 048	418	594
Транспортні витрати	11		3,3	
Реалізовано товарів		2 310		550

Завдання 2. Розрахувати собівартості вибулих запасів різними методами. Умови наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Вихідні дані для розрахунку вибуття запасів

№ з/п	Показники	Кількість	Ціна 1 одиниці, грн	Сума, грн
1	Залишок на початок місяця	450	18	8 100
2	Надійшло за місяць:			
	1 партія	180	18	3 240
	2 партія	220	17	3 740
	3 партія	270	20	5 400
	4 партія	410	22	9 020
3	Витрата за місяць	1 490	X	X
4	Залишок на кінець місяця	40	X	X

Завдання 3. Залишок товарів на початок місяця в магазині складає за ціною продажу 22600 грн, у тому числі торгова націнка 4800 грн. Протягом місяця в магазин надійшли товари вартістю 19000 грн за цінами постачальників. Розрахована націнка по них склала 5600 грн, загальна продажна вартість товарів, що надійшли склала 25400 грн. За звітний місяць реалізовано товарів за продажною вартістю на суму 28000 грн.

Виходячи з наведених даних визначити середній відсоток торгової націнки, вартість торгової націнки на реалізований товар і собівартість (покупну вартість) реалізованого товару методом ціни продажу.

Завдання 4. Розрахувати собівартість за методом нормативних витрат. На початок звітного місяця готової продукції на складі виробничого підприємства немає, її вартість дорівнює нулю. Протягом звітного місяця надходження продукції на склад склало:

- 1-а партія – 110 000 шт. ;
- 2-а партія – 150 000 шт. ;
- 3-а партія – 130 000 шт.

Зі складу продукція була реалізована в такій кількості:

- 1-а партія – 110 000 шт. ;
- 2- я партія – 150 000 шт. ;
- 3-а партія – 120 000 шт.

Нормативна (планова) собівартість одиниці готової продукції у звітному місяці становить 13 грн за 1 шт., а фактична собівартість - 16 грн за 1 шт.

Рефлексія

1. Що саме відрізняє запаси від основних засобів, нематеріальних активів, інших активів?

2. Якщо матеріали зберігаються на складі 5 років. Це запаси? Відповідь обґрунтуйте.

3. Схарактеризувати способи надходження запасів.

4. Поясніть, чи зміниться первісна вартість запасів від способу їх надходження? Відповідь обґрунтуйте.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Закон України «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 р. № 1591-IX [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
5. Наказ МФУ від 28.03.2013 р. № 433 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text>
6. Постанова правління НБУ від 29.12.2017 р. № 148 «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#n19>
7. Постанова правління НБУ від 29.07.2022 р. № 163 «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>
8. Постанова правління НБУ від 29.07.2022 р. № 162 «Про затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text>
9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затв. наказом Мінфіну від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: Затв. наказом Мінфіну від 28.05.99 р. № 137. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99#Text>
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Затв. наказом Мінфіну від 27.04.00 р. № 92 [Електронний

ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Затв. наказом Мініну від 18.10.99 р. № 242 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Затв. наказом Мініну від 20.10.99 р. № 246 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Затв. наказом Мініну від 01 10.99 р. №237 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>

15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств»: Затв. наказом Мініну від 07.07.99 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>

16. Офіційний сайт «Державна служба фінансового моніторингу України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://fiu.gov.ua/>

17. Офіційний сайт журналу «Фактор» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://i.factor.ua/ukr/>

18. Офіційний сайт журналу «Головбух» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://buhplatforma.com.ua/>

Навчальне видання

**Вареник Вікторія Миколаївна
Піскова Жанна Валентинівна**

**ЕКОНОМІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ ОСНОВИ
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: ПРАКТИКУМ**

Навчальний посібник

Електронне видання

ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля».
49000, м. Дніпро, вул. Січеславська Набережна, 18.
Тел. (056) 778-58-66, e-mail: rio@duan.edu.ua
Свідоцтво ДК № 5309 від 20.03.2017 р.